



موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

سیاست‌ها و موانع غیرتعرفه‌ای در فرایند صادرات و واردات در ایران

گزارش پشتیبان شماره ۱۱ و ۱۲

طرح تدوین سند سیاست تجاری ایران

(برگرفته از فاز اول طرح سند سیاست تجاری)

مجری: صادق ضیاء بیگدلی

مهرماه ۱۳۹۷

سیاست‌ها و موانع غیرتعرفه‌ای در فرایند صادرات و واردات در ایران^۱

مقدمه

برای شروع بحث و بررسی در خصوص موانع غیرتعرفه‌ای ایران ابتدا لازم است با تعریف و جایگاه اقدامات کنترل تجارت در سازمان جهانی تجارت آشنا شویم. جدول زیر ردپای این اقدامات را در موافقتنامه‌های مختلف آن سازمان به تصویر کشیده است:

جدول ۱-Error! No text of specified style in document.: اقدامات کنترل تجارت و موافقتنامه‌های مرتبط

کد	اقدامات کنترل تجارت	موافقت‌نامه‌ها و مواد قانونی مرتبط
۳۰۰۰	اقدامات کنترل قیمت	ماده ۳ گات
۳۱۱۰	قیمت‌های وارداتی کف	ماده ۳ و ۱۱ گات
۳۲۰۰	محدودیت داوطلبانه قیمت صادراتی	ماده ۱۱ گات
۳۴۰۰	اقدامات ضدقیمت‌شکنی	مقررات ماده ۶ موافقت‌نامه ضدقیمت‌شکنی
۳۵۰۰	اقدامات جبرانی	موافقت‌نامه یارانه‌ها و اقدامات جبرانی ماده ۱۶ ماده ۶ گات ۱۹۴۷
۴۰۰۰	اقدامات مالی	موافقت‌نامه گاتس ماده ۳ گات موافقت‌نامه عمومی تجارت خدمات
۶۰۰۰	اقدامات کنترل مقدار	ماده ۱۱، ۱۳ گات موافقت‌نامه TC موافقت‌نامه رویه‌های صدور مجوز ورود ماده ۸ گات ماده ۱۰ گات ماده ۱۱ ماده ۱۳
۶۱۳۱	مرتبط شده با صادرات	ماده ۱۱ گات

۱ منبع: طرح مطالعاتی «تدوین سیاست تجاری ایران (فاز اول ۱۳۹۵)» توسط موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی (به سفارش سازمان توسعه تجارت)

کد	اقدامات کنترل تجارت	موافقت نامه ها و مواد قانونی مرتبط
۶۱۳۲	برای تامین اهدافی غیر از صادرات	ماده ۱۱ گات
۶۱۶۰	مجوز ترکیب شده یا جایگزین شده با تاییده خاص واردات	موافقت نامه ILP
۶۲۱۲	تخصیص داده شده به کشورهای صادرکننده	ماده ۱۱
۶۲۴۰	سهیمیه های مرتبط با عملکرد صادراتی	ماده ۱۱
۶۳۰۰	ممنوعیت ها	ماده ۱۰ گات
۶۶۰۰	ترتیبات محدودسازی صادرات	ماده ۱۱
۶۶۱۰	توافقات تحدید داوطلبانه صادرات	ماده ۱۱
۶۶۴۰	توافقات منع صادرات در مورد پوشاک خارج از MFA	
۶۶۹۰	سایر ترتیبات محدودسازی صادرات	ماده ۱۱
۷۰۰۰	اقدامات انحصاری	ماده ۱۱
۷۱۱۰	داره تجارت دولتی	ماده ۱۷ گات
۸۰۰۰	اقدامات فنی	موافقت نامه TBT REFERENCE TO ART. 11 TBT & ART. 9 SPS موافقت نامه فنی
۸۱۷۰	الزامات مرتبط با ترانزیت	ماده ۵ گات
۸۲۰۰	بازرسی قبل از حمل	PSI Agreement

همچنین، طبقه بندی موانع غیرتعرفه ای و ارتباط آنها با قوانین سازمان جهانی تجارت به شرح جدول زیر می باشد.

جدول ۲-Error! No text of specified style in document. موانع غیرتعرفه ای و ارتباط آنها با مقررات سازمان جهانی تجارت

دسته	اقدام	توصیف	مقررات سازمان جهانی تجارت
موانع غیرتعرفه ای واردات	گمرکات و رویه های تجاری مرتبط	تاخیرها، تشریفات اداری، کارهای مایه زحمت، فقدان شفافیت، ارائه اسناد	گات مواد ۵، ۸، ۱۰
	مالیات داخلی	بازرسی های مکرر برای واردات، مالیات بندی تبعیض آمیز، پرداخت و بازپرداخت VAT	گات ماده ۳
	ارزش گذاری گمرکی	ارزش های مرجع، الزامات مستند، سپرده ها و تامین ها	CV Agreement
	بازرسی قبل از حمل		PSI Agreement

دسته	اقدام	توصیف	مقررات سازمان جهانی تجارت
	ممنوعیت واردات	مانند الوار، کالاهای دست دوم، مواد خطرناک یا شیمیایی، اتومبیل، ...	گات ماده ۱۱
	محدودیت‌های مقداری یا سهمیه‌ها	مانند چرم و پوست	گات مواد ۱۱، ۱۳ و موافقت‌نامه TC
	مجوزهای واردات		ILP Agreement
	بنگاه‌های تجاری دولتی	مثلاً در بخش انرژی	گات ماده ۱۷
	قوانین مبدا	رویه‌های طاقت‌فرسا، خودداری از مبدا EC	RoO Agreement
	الزام محتوی داخلی، الزامات اجرایی	درخصوص واردات، مجوزها، سرمایه‌گذاری، تدارکات دولتی، TBT، الزامات کلیدی بخش خصوصی، الزامات ملی	۱۱، ۳GATT Art. ILP, TRIMS, GPA, TBT, SCM Agreements
	الزامات تراز تجاری		گات مواد ۱۲، ۱۸ و BoP Understanding
	معامله پایاپای، تجارت جبرانی		
	تراز اقدامات پرداختی		گات مواد ۱۲، ۱۸: B BoP Understanding
	الزامات واردات	انتقال فناوری	گات ماده ۱۷ GPA
	قیمت‌های وارداتی حداقل	مانند پوشاک و چرم در اورگوئه، پوشاک در برزیل، سنگ مرمر، فولاد و قلم در هند	گات مواد ۳ و ۱۱
	استثنائات عمومی و امنیتی	مانند آمریکا و هند	گا مواد ۲۰ و ۲۱
	مجوزهای قانونی	یک جانبه، ملل متحد	DS Understanding
	تحریم، خریداری کالاهای ملی	GPA	
	تحریم صادرات	مانند چرم و پوست	گات ماده ۱۱
	مالیات‌های صادراتی	مانند چرم و پوست	گات ماده ۱۱
موانع صادرات	سایر محدودیت‌های صادراتی	سهمیه‌ها، مجوزها، ابزارها	گات ماده ۱۱
	یارانه‌های صادراتی		SCM Agreement
موانع عبوری			گات ماده ۵
قوانین داخلی	استانداردهای و سایر الزامات فنی	سلامت، ایمنی، محیط زیست	TBT Agreement

مقررات سازمان جهانی تجارت	توصیف	اقدام	دسته
GPA Agreement		مقدمات دولتی	
گات ماده ۳	داروها	اقدامات کنترل قیمت	
GPA SCM Agreement ۱۸GATT Art.		یارانه‌های دولتی برای کالاهای صنعتی داخلی	
TRIMS Agreement	ضروری برای تجارت	ممنوعیت‌ها	موانع مرتبط با سرمایه‌گذاری
گات ماده ۱۱		انحصارها، کارت‌ها، توافق‌ها، ...	موانع مرتبط با رقابت
گات ماده ۳		توزیع	
گات ماده ۱۱	بنگاه منحصربه‌فرد...	انحصارهای واردات، صادرات، کارت‌ها، ...	
TRIPS Agreement			موانع مرتبط با دارایی‌های معنوی
GATS Agreement گات ماده ۳	پرداخت از پیشف ابزاهای سپرده‌گذاری از پیش، دوره‌های پرداخت واردات، نرخ‌های ارز، اقدامات کنترل مالی، تاخیرهای انتقالی، شرایط مالی	اقدامات مالی و جابه‌جایی‌های سرمایه	موانع مرتبط با خدمات
GATS Agreement گات ماده ۳	دسترسی تبعیض‌آمیز به بیمه	بیمه	
GATS Agreement گات ماده ۳	دسترسی تبعیض‌آمیز به حمل و نقل	حمل و نقل	
GATS Agreement گات ماده ۳	اقدامات سیستم توزیع اثرگذار بر واردات کالاها: محدودیت‌های قیمت خرده‌فروشی	توزیع	
GATS Agreement گات ماده ۳ TRIMS		جابه‌جایی افراد کسب و کار	
گات ماده ۳ (non discrimination), گات ماده ۱۰ (transparency)	تبعیض‌ها، فقدان نظم قانونی، عدم قطعیت قانون، عدم ثبات قانون، رویه‌ها و قوانین سنگین، مشکلات اجرایی	چهارچوب قانونی	موضوعات سیستمی
		فقدان شفافیت	
		موضوعات اجرایی	
		مساله مساعدت فنی ظرفیت،	
		فساد	

مقررات سازمان جهانی تجارت	توصیف	اقدام	دسته
		مشکلات مربوط به مقامات داخلی و منطقه‌ای	

Source: Doha Development Agenda UNICE POSITION ON NON-AGRICULTURAL MARKET ACCESS NEGOTIATIONS, 25 October 2002.

برای شروع بررسی در این خصوص مناسب است که تصویری مختصر از وضعیت موانع تجاری کشور در میان کشورهای جهان از منظر یک سازمان بین‌المللی داشته باشیم. جدول زیر نتایج مطالعه‌ای را نشان می‌دهد که برای کشورهای جنوب‌غربی آسیا و شمال آفریقا انجام شده است. در این جدول کشورها براساس اقدامات غیرتعرفه‌ای‌شان به ترتیب کم‌ترین تا بیشترین رتبه‌بندی شده‌اند. همانطور که مشاهده می‌شود ایران در مطالعه رتبه ۱۷ کسب کرده است و جزو کشورهای بسته از نظر اقدامات غیرتعرفه‌ای محسوب می‌شود.

جدول ۳-Error! No text of specified style in document. رتبه بندی کشورها بر اساس اقدامات غیرتعرفه‌ای در ۳ مطالعه مجزا

UNCTAD 1988-1990	IMF 1999	Author Most Recent
Kuwait	Low-incidence	Low-incidence
Saudi Arabia	Bahrain	Bahrain
Sudan	Djibouti	Djibouti
Libya	Mauritania	Mauritania
Pakistan	Qatar	Qatar
Morocco	U.A.E.	Egypt
Syria	Intermediate-incidence	Pakistan
Egypt	Algeria	Oman
Tunisia	Egypt	Intermediate-incidence
Algeria	Jordan	Algeria
Iran	Kuwait	Egypt
	Lebanon	Jordan
	Morocco	Kuwait
	Oman	Lebanon
	Pakistan	Morocco
	Saudi Arabia	Saudi Arabia
	Sudan	Sudan
	Tunisia	Yemen
	High-incidence	High-incidence
	Iran	Iran
	Libya	Libya
	Syria	Syria

(Oliva, 2000)

با این تصاویر کلی که از تعریف موانع غیرتعرفه‌ای، طبقه بندی آن و جایگاه هر کدام از اقدامات کنترل تجارت در مقررات سازمان جهانی تجارت ارائه شد، و نیز با توجه به تصویری که از وضعیت موانع غیرتعرفه‌ای ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان ارائه گردید، ضرورت بررسی و اصلاح رژیم تجاری کشور بیش از پیش احساس می‌شود. لذا در این قسمت از فصل حاضر سیاستهای موثر بر تجارت خارجی کشور را مورد بررسی قرار می‌دهیم، تا با ارائه

تصویری نسبتاً کامل از این سیاست‌ها و اقدامات، امکان عارضه‌یابی و تعیین اقدامات اصلاحی در بخش‌های بعد فراهم گردد.

۱-۱-۱- سیاستهای مؤثر بر تجارت کالاهای صنعتی

۱-۱-۱-۱- تنظیم واردات

عمده‌ترین قواعد و هنجارهای تنظیم‌کننده واردات و صادرات کالا در جمهوری اسلامی ایران توسط مجلس شورای اسلامی و هیأت وزیران و در چارچوب قانون مقررات صادرات و واردات، آئین‌نامه‌های اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات، قوانین بودجه سالانه و بخشنامه‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌شود که از این میان قانون مقررات صادرات و واردات و قانون بودجه توسط مجلس شورای اسلامی و آئین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات توسط هیأت دولت و بخشنامه‌های ارزی توسط بانک مرکزی وضع و جهت اجرا به مؤسسات ذیربط ابلاغ می‌گردد.

در حال حاضر، قانون مقررات صادرات و واردات مصوب ۱۳۷۲ مجلس شورای اسلامی و آئین‌نامه اجرایی آن (مصوب ۱۳۷۳ هیأت وزیران) همراه با اصلاحات بعدی آن بستر کلی و قانونی فعالیت‌های مربوط به صدور و ورود کالا و خدمات به شمار می‌آید که حسب نیاز، موارد تکمیلی و اصلاحی توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت پیشنهاد و توسط هیأت وزیران به تصویب می‌رسد و در قالب جداول ضمیمه قانون مقررات صادرات و واردات همه ساله جهت اطلاع عموم منتشر می‌شود. بخشی از رویه‌های تنظیم واردات و صادرات از قبیل الزامات ثبتی، شرایط صدور مجوز، کالاهای مشمول استانداردهای فنی و سایر ضوابط اجرایی توسط وزارتخانه‌ها (به ویژه وزارت صنعت، معدن و تجارت)، بانک مرکزی و پاره‌ای از مؤسسات یا نهادهای بین‌سازمانی و به استناد قوانین کلی‌تر حاکم بر بخش بازرگانی تعیین و توسط نهادهای ذیربط (به ویژه گمرک) اجرا می‌گردد.

الزامات ثبتی برای انجام واردات

الف) دارا بودن کارت بازرگانی: به طور کلی، در رژیم تجاری جمهوری اسلامی ایران کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که به تجارت خارجی کالا اشتغال دارند، باید دارای کارت بازرگانی باشند. طبق ماده ۳ قانون مقررات صادرات و واردات مبادرت به امر صادرات و واردات کالا به صورت تجاری مستلزم داشتن کارت بازرگانی است که توسط اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران صادر و به تأیید وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌رسد. شرایط لازم برای صدور کارت بازرگانی برای اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از ایرانی و غیرایرانی در ماده ۱۰ آئین‌نامه اجرایی قانون

مقررات صادرات و واردات تعیین شده است. به موجب بند ۲ ماده ۱۰ آئین نامه مذکور، کارت بازرگانی توسط اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران به نام متقاضیانی که واجد شرایط لازم باشند برای مدت یک سال صادر می شود که پس از تأیید توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت معتبر خواهد بود.

ب) **ثبت سفارش در وزارت صنعت، معدن و تجارت:** به موجب ماده ۸ قانون مقررات صادرات و واردات ایران، واردکنندگان مختلف اعم از دولتی و غیر دولتی جهت ثبت سفارش، باید منحصراً به وزارت صنعت، معدن و تجارت مراجعه نمایند و طبق تبصره ۱ ذیل همین ماده موافقت با ورود کالا، مجوز ترخیص نیز تلقی شده و نیاز به اخذ مجوز جداگانه نیست. همچنین به موجب ماده ۵ آئین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات، ورود کالا اعم از اینکه واردکننده از بخش دولتی یا غیردولتی باشد، باستثناء برخی موارد که به شرح ذیل می باشد، موقوف به ثبت سفارش در وزارت صنعت، معدن و تجارت و با رعایت سایر شرایط مقرر خواهد بود:

- کالاهای مورد نیاز خانوارهای مرزنشین، شرکتهای تعاونی آنها، ملوانان و کارکنان شناورها در حد غیرتجاری و طبق فهرستی از کالاها که در آئین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات معین شده است؛
- کالاهای خاص نظامی با تایید وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و کالاهای خاص سازمان انرژی اتمی با تایید رئیس سازمان انرژی اتمی؛
- کالاهای همراه مسافران ورودی در حد غیرتجاری و طبق فهرستی که وزارت صنعت، معدن و تجارت اعلام می نماید؛
- کالاهای وارداتی از طریق پست در حد غیرتجاری؛
- نمونه های تجاری و تولیدی در حد غیرتجاری.
- در ثبت سفارش اطلاعاتی راجع به جزئیات کالای سفارش داده شده از قبیل ارزش کالا، نوع قرارداد، مقدار سفارش، وسیله حمل، اعتبار و مدت قرارداد، ارز مورد معامله، نوع بسته بندی، شماره و کد تعرفه گمرکی، وزن کالا، علامت تجاری، کشور مبدأ، محل بارگیری و نظایر آن در وزارت صنعت، معدن و تجارت ثبت می شود.
- هزینه های مرتبط با ثبت سفارش در وزارت صنعت، معدن و تجارت منحصر به ۰/۰۵ درصد (نیم در هزار) ارزش مندرج در پیش فاکتور است. سازمانها و مؤسسات دارای ردیف بودجه عمومی از پرداخت کارمزد ثبت سفارش معاف هستند.

- در مواردی که به موجب مندرجات و یادداشت‌های ذیل این فصل برای ورود کالا نیاز به اخذ مجوزهای فنی و بهداشتی و امنیتی از سایر دستگاهها باشد، واردکننده پس از اخذ مجوز از سازمان ذیربط می‌تواند نسبت به ثبت سفارش نزد وزارت صنعت، معدن و تجارت اقدام کند.

محدودیت‌های کمی بر واردات، از جمله ممنوعیتها، سهمیه‌ها و سیستم‌های صدور مجوز

به طور کلی، در نظام تجاری جمهوری اسلامی ایران محدودیت‌های کمی و سهمیه برای واردات وجود ندارد.

ممنوعیت‌های وارداتی در نظام تجاری جمهوری اسلامی ایران در خصوص کالاهایی اعمال می‌شود که خرید و فروش و مصرف آنها به موجب شرع مقدس اسلام و یا ورود یا صدورشان به موجب قانون و بنا به مقتضیات و مصالح جامعه ممنوع شده است. تعیین مصادیق کالاهای ممنوع به موجب تبصره ۲ ماده ۲ قانون مقررات صادرات و واردات بر عهده هیات وزیران است. ارقام تعرفه ممنوع‌الورود در سال ۱۳۹۴ از مجموع ۷۳۳۵ ردیف تعرفه، صرفاً ۷۵ ردیف تعرفه بوده که سهمی در حدود یک درصد از کل ردیف‌های تعرفه را شامل می‌شود. فهرست تفصیلی این ارقام و میزان فراوانی آنها در میان فصول HS در جداول شماره ۲ و ۳ درج شده است.

سیستم‌های صدور مجوز در نظام تجاری ایران به گونه‌ای شفاف تنظیم شده و از هر نظر برای واردکننده قابل پیش‌بینی است و همه ساله آخرین شرایط ورود کلیه کالاها و ارقام تعرفه به ضمیمه جدول قانون مقررات صادرات و واردات منتشر می‌شود و در دسترس عموم قرار دارد. همچنین قواعد مربوط به رویه‌های صدور مجوز ورود از هر لحاظ به طور بی‌طرفانه اعمال می‌گردد.

رویه‌های صدور مجوز واردات

در رژیم تجاری جمهوری اسلامی ایران کلیه واردکنندگان کالاهای مختلف اعم از دولتی و غیر دولتی به موجب ماده ۸ قانون مقررات صادرات و واردات موظفند درخواست خود را در وزارت صنعت، معدن و تجارت به ثبت برسانند که از آن تحت عنوان «ثبت سفارش» یاد می‌شود. همچنین، به موجب تبصره یک ذیل ماده ۸ قانون مذکور، ثبت سفارش خود مجوز ترخیص نیز تلقی شده و نیاز به اخذ مجوز جداگانه‌ای نمی‌باشد و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و گمرک نیز موظفند آمار ثبت سفارش گشایش شده و ترخیص کالا را حداکثر هر سه ماه یک بار به وزارت صنعت، معدن و تجارت و سایر ارگانهای ذیربط و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران ارسال دارند. وزارتخانه‌ها و سازمانهایی که ورود یا صدور کالاهایی منوط به رعایت ضوابط استانداردها یا اخذ گواهی آنها قبل یا بعد از اظهار کالا در گمرک می‌باشد، موظفند شرایط و مشخصات مورد نظر خود و نام مؤسسات و سازمانهای کنترل‌کننده و مجری

ضوابط مذکور را با درج آگهی در جراید و انتشار مقررات ناظر، به اطلاع واردکنندگان، صادرکنندگان و سازمانهای اجرایی ذیربط برسانند. همچنین، وزارتخانه‌ها و سازمانهای مذکور موظف هستند زمان‌بندی بررسی و آزمایش کالای تحت پوشش خود را ضمن لحاظ نمودن حداکثر تسهیل و تسریع در امور، تهیه و اعلام کنند. در مواردی که برای کالاهای وارداتی استاندارد اجباری تعیین و از طریق وزارت صنعت، معدن و تجارت اعلام می‌شود و همچنین در مورد سایر استانداردها و ضوابط، واردکنندگان موظف هستند استانداردها و ضوابط مورد نظر را در قراردادهای خرید و اوراق ثبت سفارش کالا جهت الزام فروشنده به ارسال کالا طبق استانداردها و ضوابط تعیین شده قید کنند. وزارت صنعت، معدن و تجارت و بانک مرکزی حسب مورد موظفند از ثبت آماری و ثبت سفارش کالاهای وارداتی مشمول استانداردها و ضوابط مذکور که نکات بالا در پیش فاکتور و سایر اوراق ثبت سفارش آنها رعایت نشده باشد، خودداری نمایند.

دیگر تدابیر مرزی، مانند هر طرح دارای اثرات مرزی مشابه با تدابیر مذکور در بنده

به غیر از موارد ممنوعیت قانونی و شرعی ورود، اعمال تعرفه‌ها و دریافت هزینه‌ها و اعمال استانداردهای فنی در مورد کالاهای وارداتی مشمول استاندارد اجباری که در قسمت‌های بعدی این فصل تشریح خواهد شد، تدابیر مرزی دیگری وجود ندارد.

ارزشگذاری گمرکی

با توجه به عضویت جمهوری اسلامی ایران در شورای همکاری گمرکی و سازمان جهانی گمرک، رویه‌های مورد عمل در گمرک و اقدامات گمرکی به منظور ارزشگذاری گمرکی با رویه‌های متداول در سایر کشورها بسیار مشابهت دارد. به طور کلی ارزش معاملاتی واقعی کالای ورودی از نظر گمرک نباید پنهان بماند. در جمهوری اسلامی ایران ارزشگذاری کالا در گمرک طبق قانون امور گمرکی بر عهده گمرک است و چنانچه ارزش کالای وارداتی کمتر از ارزش معاملاتی واقعی آن اظهار شده باشد، گمرک با استفاده از معیارهای قانونی، ارزش صحیح کالا را تعیین می‌کند. روشهای ارزشگذاری گمرکی و جزئیات مربوط به آن بر اساس قانون امور گمرکی مصوب آبان ماه ۱۳۹۰ و آئین نامه اجرایی آن انجام می‌شود. مبنای تعیین ارزش گمرکی کالای ورودی در ماده ۱۴ قانون امور گمرکی به شرح زیر تعریف شده است:

ارزش گمرکی کالای ورودی در همه موارد عبارت است از ارزش بهای خرید کالا در مبدأ به اضافه هزینه بیمه و حمل و نقل (سیف) به اضافه سایر هزینه‌هایی که به آن کالا تا ورود به اولین دفتر گمرکی تعلق می‌گیرد که از روی

سیاهه خرید یا سایر اسناد تسلیمی صاحب کالا تعیین می‌شود و بر اساس برابری نرخ ارز اعلام شده توسط بانک مرکزی در روز اظهار است.

در ماده ۱۶ این قانون مقرر شده است که ارزش گمرکی کالای صدور برابر است با قیمت فروش کالا برای صدور به اضافه هزینه بیمه، باربری و حمل و نقل و سایر هزینه‌هایی که به آن کالا تا خروج از قلمرو گمرکی تعلق می‌گیرد و از روی سیاهه و اسناد تسلیمی صادرکننده تعیین می‌گردد. در صورت عدم ارائه اسناد و یا نامتناسب بودن ارزش اظهار شده به دلایل مستند، گمرک ارزش کالای صدوری را با استعلام از مراجع ذی ربط و براساس قیمت عمده فروشی آن در بازار داخلی به اضافه هزینه‌هایی که تا خروج از قلمرو گمرکی به آن تعلق می‌گیرد تعیین می‌نماید.

دیگر تشریفات گمرکی

غیر از موضوعاتی که در قسمت‌های قبل توضیح داده شد، سایر تشریفات گمرکی که در قانون امور گمرکی ذکر شده است مربوط به ورود قطعی، ورود موقت، ورود موقت برای پردازش، مرجوعی (اعاده به خارج از کشور)، کالاهای متروکه، ترانزیت داخلی و تخلفات و قاچاق گمرکی می‌باشد که در قانون امور گمرکی و آیین‌نامه اجرایی آن به تفصیل بیان شده است. جهت تسهیل تشریفات گمرکی، گمرک جمهوری اسلامی ایران پس از اخذ اظهارنامه گمرکی سه مسیر کالایی را برای انجام تشریفات گمرکی شامل مسیر سبز، مسیر زرد و مسیر قرمز تعیین نموده است.

بازرسی پیش از حمل

در حال حاضر، درج شرط بازرسی پیش از حمل در قرارداد و یا مدارک خرید برای واردات کالا از خارج از کشور جنبه داوطلبانه داشته و به تشخیص خریدار واگذار شده است اما چنانچه کالا مشمول استاندارد اجباری باشد، انجام بازرسی پیش از حمل بر اساس ماده ۵ قانون سازمان ملی استاندارد، فقط برای کالاهای کشاورزی ضروری است و واردکنندگان آن کالاها برای ترخیص کالا ملزم به ارائه گواهی‌نامه بازرسی پیش از حمل می‌باشند. فهرست کالاهای وارداتی مشمول استاندارد اجباری هر چند ماه یک بار توسط مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران منتشر و به وزارت صنعت، معدن و تجارت برای اجرا ابلاغ می‌گردد.

جمهوری اسلامی ایران از جمله کشورهایی است که ورود اقلام و کالاها به کشور را منوط به انجام بازرسی پیش از حمل توسط یکی از موسسات و شرکت‌های بازرسی تایید صلاحیت شده نموده است.

در حال حاضر، به موجب قانون تاسیس سازمان ملی استاندارد و مجموعه مقررات ارزی بانک مرکزی ورود کلیه اقلام وارداتی و اعتبارات اسنادی که ارزش آن‌ها بیشتر از دو هزار دلار باشد، ملزم به درج شرط بازرسی کالا در اعتبار اسنادی می باشد

اعمال مالیاتهای داخلی بر واردات

تا قبل از اجرای قانون تجمیع عوارض، مالیاتهای گوناگونی از برخی از کالاهای وارداتی اخذ می گردید که از ابتدای سال ۱۳۸۲ و با به اجرا در آمدن قانون تجمیع عوارض کلیه این مالیاتها لغو گردید و در حال حاضر، هیچ مبلغ دیگری به غیر از حقوق ورودی از کالاهای وارداتی اخذ نمی شود.

با اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در کشور از سال ۱۳۸۷، واردات کالا نیز همچون سایر بخش‌ها با نرخ یکسان مشمول این نوع مالیات شده اند.

قواعد مربوط به مبدأ کالا

در حال حاضر، در رژیم تجاری جمهوری اسلامی ایران مقرراتی درخصوص چگونگی اعمال قواعد مبدأ وجود ندارد. با این حال، در تعدادی از موافقت‌نامه‌های ترجیحی ایران با بعضی کشورهای در حال توسعه و برخی از ترتیبات منطقه‌ای، قواعد مبدأ ترجیحی پیش‌بینی شده است. مرجع صدور قواعد مربوط به مبدأ کالا، اتاق بازرگانی صنایع و معادن ایران است.

رژیم ضد دامپینگ، رژیم حقوق و عوارض جبرانی و رژیم مربوط به تدابیر حفاظتی

در برنامه چهارم تدابیر و اقدامات حفاظتی، جبرانی و ضد دامپینگ برای حمایت از تولیدکنندگان داخلی مورد تاکید قرار گرفتند. در این راستا، بر اساس مصوبه دولت در سال ۱۳۸۶ کارگروهی متشکل از دستگاههای مرتبط در این زمینه تشکیل گردید که رسیدگی به درخواستهای اعمال این تدابیر را بر عهده دارد.

همچنین، براساس بند (د) ماده ۱۰۴ قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی کشور دولت ملزم به اتخاذ تدابیر و اقدامهای مؤثر حفاظتی، جبرانی و ضد دامپینگ گردیده است.

۱-۱-۲- تنظیم صادرات

الزامات ثبتي برای صادرات

صادرات کالا مستلزم هیچ گونه ثبت سفارش چه در وزارت صنعت، معدن و تجارت و چه در نظام بانکی نیست. به منظور اهداف آماری، طی تشریفات گمرکی، صادرکنندگان می‌باید اظهارنامه گمرکی را که دربردارنده مشخصات کالای صادراتی است، تکمیل نمایند. صادرکنندگان باید دارای کد اقتصادی و کارت بازرگانی باشند

فهرست طبقه‌بندی تعرفه‌های گمرکی، انواع حقوق و عوارض، نرخهای حقوق و عوارض و میانگین وزنی نرخها

فهرست طبقه‌بندی کالاهای صادراتی مطابق با نظام هماهنگ (HS 2012) می‌باشد. صادرات کالا جز در موارد خاص مربوط به مواد اولیه از پرداخت حقوق و عوارض بخشوده است اما مشمول پرداخت هزینه خدمات گمرکی خواهد بود. نرخهای هزینه‌های گمرکی برای صادرات همان نرخهای هزینه‌های گمرکی برای واردات است جز در مواردی که تخفیف‌های صادراتی وجود دارد. هزینه باربری، تخلیه، بارگیری، صفافی و بارچینی روی وسیله حمل مشمول تخفیف هفتاد و پنج درصدی و هزینه‌های تعیین تعرفه و طبقه‌بندی کالا، خدمات فوق‌العاده (اضافه‌کار)، هزینه مراقبت و نظارت و هزینه بدرقه کالا برای کالاهای صادراتی مشمول تخفیف پنجاه درصدی می‌باشد.

محدودیت‌های کمی صادراتی شامل ممنوعیتها، سهمیه‌ها و نظامهای صدور مجوز

صدور برخی از کالاها به موجب شرع مقدس اسلام (به اعتبار خرید و فروش یا مصرف) و یا به موجب قانون و یا بر اساس مصوبات دولت ممنوع و غیرمجاز تلقی می‌گردد و صدور برخی از کالاها با کسب مجوز امکان‌پذیر است. صدور سایر کالاها که با رعایت ضوابط نیاز به کسب مجوز ندارد، مجاز است.

بر اساس قانون برنامه و بخشنامه‌های آن، صدور کلیه کالاها به جز موارد ذیل مجاز خواهد بود:

الف - اشیاء عتیقه و میراث فرهنگی؛

ب - اقلام دامی یا نباتی که جنبه حفظ ذخایر ژنتیک و یا حفاظت محیط زیست را داشته باشند؛

ج - صادرات کالاهایی که دولت برای تامین آنها مستقیماً یارانه پرداخت می‌کند. این کالاها شامل گندم (غیر از استحصال داخلی)، قند و شکر یارانه‌ای، روغن نباتی یارانه‌ای (صدور روغن نباتی غیر یارانه‌ای، پودر شوینده و سموم دفع آفات نباتی و دامی و انواع واکسن‌های دام و طیور توسط واحدهای تولیدکننده یا صادرکنندگان طرف قرارداد آنها مجاز خواهد بود)، بذر (به استثنای بذور صیفی و سبزیجات)، کاغذ مطبوعات و چاپ و تحریر، داروهای انسانی (صدور داروهای دامی توسط واحدهای تولیدی مربوطه یا صادرکنندگان طرف قرارداد آنها مجاز است)، و انواع کود شیمیایی و خوراک دام می‌باشد. صادرات این کالاها با پیشنهاد دستگاه مربوطه و تصویب شورای اقتصاد مجاز می‌باشد

و در این صورت موکول به پرداخت مابه‌التفاوت مربوط به یارانه به سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان می‌باشد.

به جز موارد فوق، صادرات کالاها از اخذ مجوز وزارت صنعت، معدن و تجارت و نیز هرگونه مجوز دیگر به استثنای استانداردهای اجباری و گواهی‌های مرسوم در تجارت بین‌الملل (مورد درخواست خریداران) معاف است. این گواهی‌ها شامل گواهی مبدأ، گواهی بهداشت انسانی، دامی و نباتی، گواهی بازرسی و گواهی استاندارد می‌باشد که به ترتیب توسط اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، موسسات بازرسی و موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران در مورد برخی کالاها صادر می‌شود. در خصوص صادرات، سهمیه‌بندی وجود ندارد.

رویه‌های صدور مجوز

براساس قانون برنامه، به استثنای اقلام مذکور در بالا، صدور کلیه کالاها مجاز است و نیازی به کسب مجوز ندارد. کلیه بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به صدور کالا منحصراً از طریق وزارت صنعت، معدن و تجارت به سازمانهای اجرایی ذی‌ربط اعلام می‌گردد. وزارتخانه‌ها و سازمانهای مسئول صدور گواهی‌های بهداشتی و استاندارد نیز موظفند مطابق ضوابط و به نحو بی‌طرفانه نسبت به صدور گواهی اقدام نمایند.

ضوابط دیگر مانند حداقل قیمت‌های صادراتی، محدودیتهای داوطلبانه صادراتی و ترتیبات بازاریابی

هیچ‌گونه محدودیت داوطلبانه صادراتی و یا ترتیب بازاریابی منظم در رژیم تجاری ایران اعمال نمی‌گردد. تعیین قیمت‌های پایه صادراتی در رژیم تجاری ایران صرفاً با اهداف آماری، بر اساس حدود قیمت فروش آنها در بازارهای بین‌المللی توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران (کمیته دائمی نرخ‌گذاری کالاهای صادراتی) صورت می‌گیرد.

تأمین مالی صادرات، یارانه و سیاستهای تشویقی

«بانک توسعه صادرات» به عنوان بانک تخصصی صادرات و واردات کشور، تسهیلات اعتباری زیر را به صادرکنندگان^۲ اعطا می‌کند:

(۱) اعطای تسهیلات اعتباری برای خرید، جمع‌آوری، فرآوری، بسته‌بندی و سایر هزینه‌های قبل از صدور؛

۲- این تسهیلات برای صادرات کالا و خدماتی قابل پرداخت است که حداقل ۶۰٪ ارزش آن کالا ساخت ایران و یا ۶۰٪ ارزش آن خدمات توسط صادرکنندگان ایرانی قابل عرضه باشد.

- (۲) تأمین منابع لازم برای خرید کالاهای سرمایه‌ای صنعتی به منظور تولید فرآورده‌های صادراتی؛
- (۱) تأمین منابع لازم برای صادرکنندگانی که برای وارد کردن مواد اولیه و ماشین‌آلات مورد نیاز خود احتیاج به منابع مالی دارند و قادرند با تولید و صدور کالاهای صادراتی خود ارز به دست آورند؛
- (۲) تجهیز منابع مالی ناوگانهای حمل و نقل زمینی، دریایی، ترانزیت، تخلیه و بارگیری یا صادرات مجدد؛
- (۳) اعطای تسهیلات ارزی به تولیدکنندگان به منظور خرید مواد اولیه (به طریق ورود موقت) و صدور آن به خارج از کشور؛
- (۴) فعالیت و مشارکت در پروژه‌های مربوط به صادرات در مناطق آزاد کشور.
- تسهیلات صادراتی مشابهی نیز توسط دیگر بانکها به صادرکنندگان اعطا می‌گردد.
- صندوق ضمانت صادرات، تضمین اعتبارات و سرمایه‌گذاری‌های مربوط به کالاها و خدمات صادراتی و ایجاد تسهیلات لازم و ضمانت مطالبات صادرکنندگان کالاها و خدمات از خریداران خارج از کشور را در قبال خطرات حاصل از عواملی که به طور معمول شرکتهای بیمه تجاری آنها را بیمه نمی‌کنند، بر عهده دارد. مخاطرات تحت پوشش صندوق ضمانت صادرات که هم مخاطرات تجاری و هم سیاسی را در بر می‌گیرد شامل موارد زیر است:
- (۱) استنکاف خریدار از قبول کالاهای صادر شده یا خدمت انجام شده؛
- (۲) عدم پرداخت بهای کالا یا خدمت در سر رسید مقرر؛
- (۳) عدم توانایی مالی خریدار به دلیل ورشکستگی یا اعسار یا توقف؛
- (۴) بروز جنگ یا حالت جنگ؛
- (۵) تیره شدن روابط و یا قطع روابط سیاسی با کشور خریدار به نحوی که در نتیجه آن صادرکننده موفق به دریافت مطالبات خود در سر رسید آنها نشود؛
- (۶) اعمال سیاستهای اقتصادی که موجب مسدود شدن مطالبات صادرکنندگان شود؛
- (۷) سلب مالکیت از خریدار بر اثر ملی شدن یا مصادره اموال به نحوی که صادرکننده موفق به دریافت مطالبات خود نشود؛

۸) سایر عوامل خارج از حیطه اختیار صادرکننده و خریدار که به تشخیص هیات مدیره صندوق موجب عدم وصول مطالبات صادرکننده شود.

به منظور جبران بخشی از عدم‌النفع ناشی از تورم داخلی و ثبات نرخ ارز، مشوقهای صادراتی برای صادرکنندگان در نظر گرفته می‌شود که به جهت ارزش، بخش ناچیزی از صادرات را شامل می‌گردد.

بر اساس قانون مقررات صادرات و واردات، واردات قبل از صادرات مواد و کالاهای مورد مصرف در تولید، تکمیل، آماده‌سازی و بسته‌بندی کالاهای صادراتی به صورت ورود موقت از پرداخت کلیه وجوه متعلقه به واردات معاف است.

صد در صد درآمد حاصل از صادرات کالاهای مختلف که به صورت ترانزیت به ایران وارد شده یا می‌شوند و بدون تغییر در ماهیت یا انجام کاری بر روی آن صادر می‌گردند، از شمول مالیات معاف است. بر اساس قانون برنامه پنجم صد در صد، اخذ هر گونه مالیات و عوارض از صادرات کالاهای غیرنفتی و خدمات در طول سالهای اجرای این برنامه ممنوع است. همچنین، مطابق با قانون موسوم به تجمیع عوارض، مالیات و عوارض مربوط به کالاهایی که صادر می‌شوند (جز سیگار و فراورده‌های نفتی) مطابق رسیدهای معتبر و ارزیابی قابل استرداد می‌باشد.

الزامات عملکرد صادراتی

مطابق آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات، صادرکنندگانی که نسبت به ورود موقت مواد اولیه، قطعات و سایر ملزومات تولیدی اقدام می‌نمایند، موظفند حداقل به میزان ۱۲۵٪ ارزش کالای وارداتی موقت، کالای ساخته شده صادر نمایند. ورود موقت لوازم بسته‌بندی از شمول این مقررات خارج است.

طرحهای استرداد حقوق و عوارض متعلق به واردات

بر اساس قانون مقررات صادرات و واردات کلیه وجوه دریافتی گمرکی به استثنای آنچه که جنبه هزینه و کارمزد دارد، در مورد کالاهای، مواد، اجزا و قطعات خارجی مورد مصرف در ساخت، تکمیل، آماده‌سازی و بسته‌بندی کالاهای صادراتی به صادرکننده مسترد می‌گردد.

۱-۱-۱-۳- سیاستهای داخلی مؤثر بر تجارت خارجی کالا

سیاست صنعتی از جمله سیاستهای پرداخت یارانه

ابعاد سیاستهای صنعتی موجود در کشور را بر طبق قوانین کلی و برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران می‌توان به صورت خلاصه چنین برشمرد:

الف) معافیت مالیاتی صادرات: در حوزه مالیاتی صد در صد درآمد حاصل از صادرات محصولات تمام شده کالاهای صنعتی و محصولات بخش کشاورزی (شامل محصولات زراعی، باغی، دام و طیور، شیلات، جنگل و مرتع) و صنایع تبدیلی و تکمیلی آن و پنجاه درصد درآمد حاصل از صادرات سایر کالاهایی که به منظور دست یافتن به اهداف صادرات کالاهای غیرنفتی به خارج از کشور صادر می‌شوند، از شمول مالیات معاف هستند.

ب) معافیت مالیاتی خاص برای فعالیتهای تولیدی و معدنی: طبق ماده ۱۳۲ قانون امور مالیاتی، درآمد مشمول مالیات ابرازی ناشی از فعالیت‌های تولیدی و معدنی در واحدهای تولیدی یا معدنی در بخش‌های تعاونی و خصوصی که از اول سال ۱۳۸۱ به بعد از طرف وزارتخانه‌های ذیربط برای آن‌ها پروانه بهره برداری صادر یا قرارداد استخراج و فروش منعقد می‌شود، از تاریخ شروع بهره برداری یا استخراج به میزان هشتاد درصد و به مدت چهار سال و در مناطق کمتر توسعه یافته به میزان صد در صد و به مدت ده سال از مالیات موضوع ماده ۱۰۵ این قانون معاف هستند.

ج) تقویت سرمایه‌گذاری خطرپذیر در صنایع نوین: به موجب قانون برنامه پنجم توسعه، این امر از طریق تسهیلات اعطایی سالانه در قالب اعتبارهای وجوه اداره شده توسط «سندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع نوین» و با هدف تشویق نوآوری و ابداع انجام می‌گیرد. بخشودگی بخشی از سود و کارمزد تسهیلات اعطایی به سرمایه‌گذاری خطرپذیر در صنایع نوین نیز بر اساس ماده ۱۵۱، از جمله حمایت‌های اختصاص یافته به صنایع نوین است.

د) توسعه صنعت و فناوری: در ماده ۱۵۰ قانون برنامه پنجم افزایش رشد بخش صنعت و معدن از طریق ارتقای سطح رقابت‌مندی صنایع کشور با تأکید بر توسعه قابلیت‌های فناوری و انتقال نقطه اتکا و مزیت‌های نسبی از مواد اولیه و خام به توانایی‌های فناورانه و خلق مزیت‌های رقابتی، متنوع‌سازی پایه صادرات صنعتی و افزایش سهم محصولات دارای پردازش بیشتر (صنایع نهایی) در صادرات و همچنین، توسعه پیوند مناسب صنایع کوچک، متوسط و بزرگ و شکل‌گیری خوشه‌های صنعتی و نشان تجاری و تمدید ادغام و شکل‌گیری بنگاه‌های بزرگ رقابت‌پذیر، توسعه زنجیره ارزش پایین‌دستی صنایع واسطه‌ای از طریق ترغیب گسترش سرمایه‌گذاری بخش‌های غیردولتی با تأکید بر ایجاد شهرک‌های صنعتی تخصصی غیردولتی، مورد تأکید واقع شده است. در ضمن، افزایش توانمندی‌ها و قابلیت‌های طراحی، تدارک، ساخت، گسترش همکاری صنعت و دانشگاه، ساخت تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی،

تعمیق تعامل صنایع با شهرک‌های فناوری و پارک‌های علم و فناوری و افزایش مستمر سهم صنایع مبتنی بر فناوری‌های برتر در ترکیب تولید صنعتی از جمله مواردی است که در ماده ۱۵۰ قانون برنامه پنجم مدنظر قرار گرفته است.

ه) **تشویق سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه یافته:** بر اساس بند «ب» ماده ۱۵۹ قانون برنامه پنجم مقرر شد تا میزان معافیت مالیاتی واحدهای صنعتی و معدنی کمتر توسعه یافته تا سقف معافیت‌های در نظر گرفته شده در مناطق آزاد تجاری-صنعتی افزایش یابد و بر اساس ماده ۱۵۴ نیز، در نحوه اعطای تسهیلات و تخفیف‌ها به واحدهای تولیدی، می‌بایست شرایط منطقه در نظر گرفته شود.

و) **صادرات صنعتی:** در این خصوص، قانون مذکور به متنوع‌سازی پایه صادرات صنعتی و افزایش سهم محصولات دارای پردازش بیشتر (صنایع نهایی) در صادرات و توسعه صنایع میانی پتروشیمی و گسترش زنجیره ارزش صادراتی آن تأکید شده است.

ز) **ایجاد شهرک‌های صنعتی:** ترغیب گسترش سرمایه‌گذاری بخش‌های غیردولتی با تأکید بر ایجاد شهرک‌های صنعتی تخصصی غیردولتی در توسعه زنجیره ارزش پائین‌دستی صنایع واسطه‌ای در برنامه پنجم مورد تأکید قرار گرفته است. همچنین، در ماده ۱۵۶ شهرک‌هایی که برای توسعه صنایع میانی پتروشیمی و گسترش زنجیره ارزش صادراتی آن ایجاد می‌شوند، مشمول مقررات و مزایای مربوط به قانون تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی ایران مصوب ۱۳۶۲ دانسته شده‌اند. افزون بر آن، به موجب ماده ۱۵۸، در راستای حمایت از استقرار صنایع در شهرک‌ها و نواحی صنعتی به دولت اجازه داده شده است تا در قالب بودجه‌های سالیانه کمک‌های لازم به شهرک‌های صنعتی را به ویژه در امور تأمین راه، آب، برق، گاز و تلفن تا ورودی واحدهای مستقر در این شهرک‌ها انجام دهد.

ح) **توسعه فعالیت‌های معدنی:** بر اساس ماده ۱۵۷ قانون برنامه پنجم برای توسعه فعالیت‌های معدنی و ارتقای نقش معدن، دولت موظف شده است تا در سقف بودجه سنواتی، نقشه‌های پایه زمین‌شناسی، شناسایی، پی‌جویی و اکتشاف عمومی تمام ظرفیت‌های معدنی کشور را تهیه و پس از بلوک‌بندی محدوده‌ها، ادامه عملیات را به بخش غیردولتی واگذار کند. همچنین، طبق بند «ب» همان ماده دولت مکلف شده است برای ساماندهی امر اکتشاف در کشور، پایگاه جامع علوم زمین را با استفاده از اطلاعات تمام دستگاه‌های ذی‌ربط تا سال دوم برنامه راه‌اندازی کند. قانونگذار همچنین در بند «ج» دولت را موظف نموده است تا نسبت به تکمیل زیرساخت‌های لازم برای معادن بزرگ و مناطق معدنی و صنایع انرژی بر معدنی کمک کند.

مقررات و استانداردهای فنی از جمله تدابیر اتخاذ شده در مرزها در مورد واردات

سازمان ملی استاندارد ایران، سازمان اصلی مرتبط با موضوع استانداردهای فنی در جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. این سازمان نسبت به تدوین مقررات و استانداردهای فنی اقدام می‌کند و بر اجرای آنها نظارت دارد و مرجع اصلی تعیین مطابقت یا عدم مطابقت مقررات و استانداردهای فنی با تولیدات داخلی یا کالاهای وارداتی محسوب می‌شود. البته، علاوه بر سازمان ملی استاندارد ایران، نظارت بر اجرای استانداردهای مربوط به قانون حفاظت در برابر اشعه بر عهده سازمان انرژی اتمی و تدوین و نظارت بر اجرای استانداردهای دارویی بر عهده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشد.

گمرک جمهوری اسلامی ایران بر طبق قانون و آئین‌نامه اجرائی قانون مقررات صادرات و واردات، از ورود کالاهایی که اجرای استاندارد آنها اجباری اعلام شده است ولی فاقد گواهی‌نامه انطباق از سازمان ملی استاندارد ایران باشند، جلوگیری می‌کند...

سازمان ملی استاندارد ایران به منظور ارتقاء سطح کیفیت و استاندارد تولیدات خودروسازان و جلوگیری از تولید خودروهای بی‌کیفیت موظف به اجرای قانون ارتقاء کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی (مصوب ۱۳۸۹) و آئین‌نامه اجرائی این قانون می‌باشد. واردکنندگان خودروهای بنزینی موظف به رعایت استاندارد اروپایی ECE-15.04 یا معادل آن 83/351/EEC در ساخت یا ورود خودروهای مذکور می‌باشند. علاوه بر این، برای گازهای خروجی از آگروز خودروهای بنزینی نیز استانداردهای لازم تعیین شده که رعایت آنها الزامی است.

رعایت استاندارد در تولید، صادرات و واردات کالاها در مواردی که استاندارد اجباری توسط سازمان ملی استاندارد ایران برای موارد فوق تعیین می‌شود الزامی است. در همین رابطه، به طور مثال ۵۱ استاندارد اجباری در مورد ایمنی و عملکرد هر نوع خودرو وارداتی در نظر گرفته شده است.

در مورد واردات، استانداردهای مورد قبول سازمان ملی استاندارد عبارتند از:

(۱) استاندارد ملی ایران (ISIRI)

(۲) استانداردهای بین‌المللی IEC, ISO, CODEX, ITU

(۳) استانداردهای اروپایی (BSEN, DINEN) و استانداردهای ملی کشورهای عضو اتحادیه اروپا شامل: انگلیس BSI، آلمان DIN، فرانسه AFNOR، ایتالیا UNI، هلند NNI، اسپانیا AENOR، پرتغال JPQ، بلژیک JBN، اتریش ON، دانمارک DS، لوکزامبورگ SEE، فنلاند SFS، سوئد SIS، ایرلند NSAI، یونان ELOT

(۴) استانداردهای کشورهای آمریکای شمالی شامل ANSI, ASME, ASTM, UL, API, AGI

فهرست دو زبانه کالاهای مشمول اجرای اجباری استاندارد و معرفی استانداردهای مورد قبول برای کالاهای وارداتی جهت اطلاع کاربران در پایگاه اطلاع رسانی سازمان ملی استاندارد ایران به آدرس www.isiri.com درج شده است. به موجب ماده ۱۱ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل بذر و نهال، واردات بذر و نهال در مقیاس تجاری، با رعایت قرنطینه و استانداردهای بذر و نهال، ابلاغ شده از سوی مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال صورت می پذیرد.

۱-۱-۱-۴- کالاهای تحت پوشش موافقت نامه اقدامات فنی فراروی تجارت (TBT)

به منظور شناسایی کلیه اقدامات فنی فراروی تجارت به معتبرترین منبعی که درخصوص ورود انواع کالاها موجود است، یعنی قانون مقررات صادرات و واردت مراجعه گردید. در ابتدا با استفاده از ضمیمه این قانون کلیه کالاهایی که درخصوص آنها اقدام فنی فراروی تجارت صورت گرفته به شرح **جدول ۴-۱ تا ۴-۱۱** (پیوست) شناسایی شدند. عمده این رویه‌ها به شرح زیر قابل طبقه‌بندی هستند:

رویه‌های کنترل، بازرسی و تصویب در نهادهای مختلف

براساس موافقت نامه اقدامات فنی فراروی تجارت اعضا درخصوص هر رویه کنترل، بازرسی و تصویب^۳ تضمین خواهند کرد که:

(الف) چنین رویه‌هایی بدون تأخیر غیر قابل قبول و با اعمال روشی در مورد محصولات وارداتی که در قیاس با محصولات مشابه داخلی نامساعدتر نباشد به عهده گرفته شده یا به انجام رسد؛

(ب) مدت زمان استاندارد لازم برای اعمال هر رویه، منتشر شده یا حسب درخواست متقاضیان دوره انتظار برای اعمال رویه اطلاع داده می شود. پس از دریافت یک درخواست، رکن ذیصلاح فوراً مواردی را که اسناد باید تکمیل گردند بررسی کرده و به گونه‌ای دقیق و کامل متقاضی را از تمامی نقایص مطلع گرداند؛ رکن ذیصلاح در اسرع وقت نتایج رویه را به گونه‌ای دقیق و کامل به متقاضی منتقل کند تا در صورت لزوم اقدامات اصلاحی امکان پذیر باشد؛ حتی وقتی درخواست دارای نقایصی باشد با خواست متقاضی، رکن ذیصلاح تا آنجا که عملی باشد طبق رویه مذکور اقدام کرده و متقاضی به مجرد درخواست، نسبت به سطح پیشرفت کار همراه با توضیح هر تأخیری مطلع گردد؛

۳- رویه‌های کنترل، بازرسی و تصویب در ضمن شامل رویه‌های نمونه برداری، آزمایش و گواهی نیز می باشد.

(ج) درخواست‌های اطلاعاتی به آنچه برای رویه‌های مناسب کنترل، بازرسی و تصویب از جمله برای تصویب استفاده از افزودنی‌ها یا برای تعیین حدقابل اغماض آلودگی‌ها در مواد غذایی، نوشابه‌ها یا خوراک دام، ضروری است محدود گردد؛

(د) محرمانه بودن اطلاعات مربوط به محصول وارداتی که در رابطه با کنترل، بازرسی یا تصویب حاصل یا ارایه شده باشد، به طریقی که در قیاس با محصولات داخلی نامساعدتر نباشد و به روشی که منافع مشروع تجاری مورد حمایت قرار گیرد مراعات شود،

(ه) هرگونه درخواست‌هایی برای کنترل، بازرسی و تصویب نمونه‌های خاص از یک محصول به آنچه معقول و لازم است محدود گردد؛

(و) هرگونه هزینه وضع شده برای رویه‌ها در خصوص محصولات وارداتی، معادل با هرگونه هزینه اخذ شده از محصولات داخلی مشابه یا محصولات دیگر اعضا بوده و نباید از هزینه واقعی خدمت مربوط بیشتر باشد؛

(ز) برای ایجاد تسهیلات مورد استفاده در رویه‌ها و انتخاب نمونه‌های محصولات وارداتی باید ملاک‌هایی مشابه محصولات داخلی به کار رود تا زحمت متقاضیان، واردکنندگان، صادرکنندگان یا نمایندگان آنها به حداقل برسد؛

(ح) هرگاه مشخصات محصول پیرو کنترل و بازرسی آن با توجه به مقررات قابل اعمال تغییر داده شود، رویه برای محصول تغییر یافته به آنچه که برای تشخیص وجود یا عدم وجود اعتماد کافی مبنی بر اینکه محصول هنوز با مقررات مربوط مطابق است یا خیر محدود گردد؛ و

(ط) شیوه‌ای برای بررسی شکایات مربوط به اعمال رویه‌ها و انجام اقدام اصلاحی در شرایط وارد بودن شکایت به وجود آید.

چنانچه یک کشور واردکننده عضو نظامی را برای تصویب استفاده از افزودنی‌های خوراکی یا برای تعیین حد مجاز آلودگی‌ها در مواد غذایی، نوشابه‌ها یا خوراک دام دایر نماید که طی آن بدلیل عدم وجود مصوبه، دسترسی به بازارهای داخلی آن عضو برای محصولات ممنوع یا محدود شود، کشور واردکننده عضو، استفاده از استاندارد بین‌المللی مربوط را به عنوان مبنای دسترسی مدنظر قرار خواهد داد تا آنکه تصمیم‌نهایی گرفته شود.

در ادامه مطالعه رویه‌های شناسایی شده در وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مربوطه معرفی شده و توضیح داده می‌شوند:

وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات

با استناد به ماده ۷ قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مصوب ۱۳۸۲، سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی ایفای وظایف و اختیارات حاکمیتی، نظارتی و اجرایی در بخش‌های تنظیم مقررات مخابراتی و ارتباطی و ارتباطات رادیویی کشور را برعهده دارد.

براساس آئین‌نامه تایید نمونه تجهیزات ارتباطی مصوب کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات، کلیه تجهیزات ارتباطی که در داخل کشور تولید شده و یا از طریق مبادی ورودی و گمرکات به هر تعداد وارد کشور می‌شوند، نیاز به اخذ گواهی تایید نمونه از سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی دارند. لازم به ذکر است اینگونه تجهیزات فصل ۸۵ قانون مقررات صادرات و واردات را شامل می‌شوند و واردات آنها از همه کشورها امکانپذیر است.

به منظور ارائه گواهی تایید نمونه به واردکنندگان برحسب نوع کالا آزمون‌هایی مانند آزمون‌های کارایی، ایمنی، سازگاری الکترومغناطیسی انجام می‌شود. بنابراین می‌توان گفت مجوزی که واردکنندگان جهت واردات تجهیزات ارتباطی دریافت می‌کنند، از نوع مجوزهای فنی است. به همین دلیل لازم است قبل از اقدام به واردات نسبت به انجام آزمایشات مرتبط و تکمیل مدارک مورد نظر سازمان اقدام نمایند تا در زمان واردات با مشکل مواجه نشوند. زیرا هرکدام از این آزمون‌ها صرفنظر از روال‌های اداری معمول، همانند دیگر کشورها نیاز به زمانی جهت بررسی مشخصات و مدارک تجهیزات، هماهنگی‌های لازم با آزمایشگاه‌های مربوطه، مکاتبات با آزمایشگاه‌ها از طرف سازمان، فرآیند انجام آزمون‌ها مطابق استانداردها، بررسی نتایج آزمون و تهیه گزارش آزمایش دارد که نهایتاً پس از گذشت تمامی این مراحل و در صورت عدم بروز مشکل در هیچ یک از مراحل مذکور، گواهی تایید نمونه از طرف سازمان صادر می‌شود.

حتی در صورتیکه محموله کالا بدون دریافت مجوز وارد بندر شده باشد، تا عدم تکمیل آزمون‌ها و مدارک، اجازه ورود دریافت نخواهد کرد و امکان صدور فوری مجوز به مجرد تقاضا وجود ندارد. ضمن اینکه واردات تجهیزات ارتباطی تنها برای شرکت‌هایی مجاز است که فعالیت در زمینه‌های مرتبط در اساسنامه آنها ذکر شده باشد.

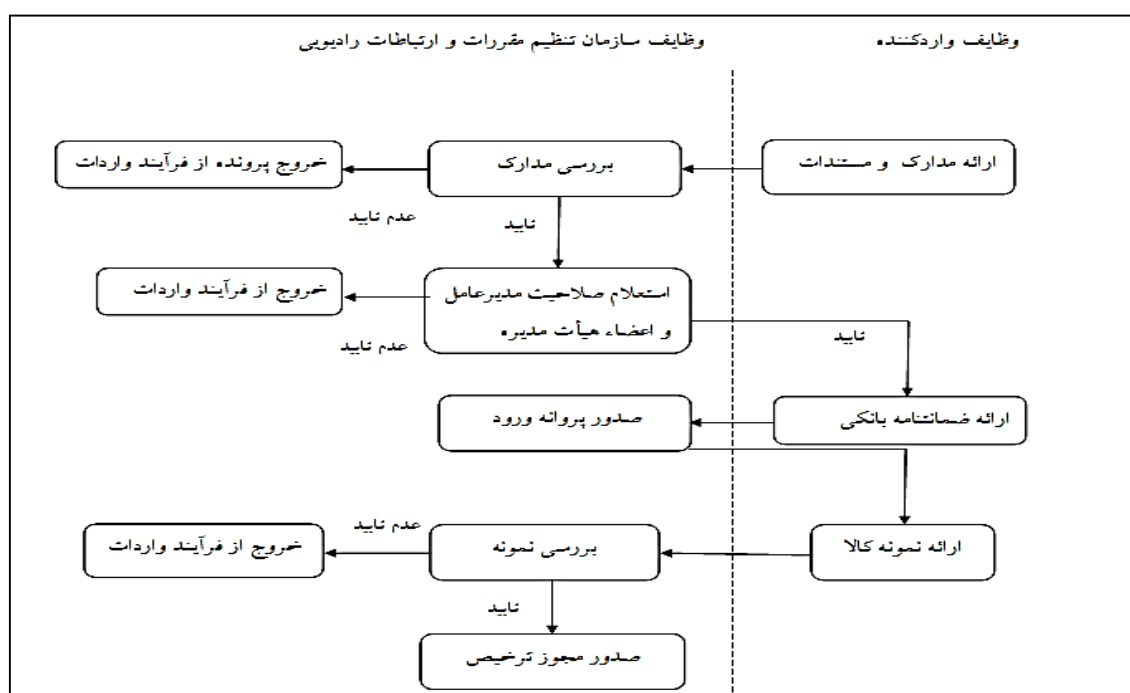
البته لزوماً آزمون‌های تایید نمونه برای همه کالاها انجام نمی‌شود. اگر کالا در فهرست تایید نمونه مهندسی سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی وجود داشته باشد، پس از انجام بررسیها و انطباق با فهرست و تایید شرایط فنی مجوز ترخیص صادر می‌گردد. در خصوص این کالاها با توجه به فهرست تایید شده به‌روز اداره کل استاندارد و تایید نمونه، نیاز به ارسال نمونه مهندسی به اداره مذکور نیست و مجوز ترخیص صادر می‌گردد.

اما در صورتیکه کالا در فهرست تایید نمونه مهندسی اداره کل استاندارد و تایید نمونه وجود نداشته باشد نمونه کالا پس از پلمب و تنظیم صورت جلسه به اداره کل استاندارد و تایید نمونه ارسال می گردد.

در صورت صحت و تکمیل مدارک و اخذ گواهی تاییدیه نمونه از اداره کل استاندارد و تایید نمونه این سازمان، درخواست ثبت سفارش، ظرف سه روز کاری تایید می گردد.

گواهی تایید نمونه صادره توسط سازمان، از تاریخ صدور برای یک دوره سه ساله اعتبار دارد. درخواست متقاضی برای تمدید باید سه ماه قبل از پایان دوره به سازمان ارائه شود. البته سازمان می تواند در مواردی که آزمایشهای اصلی مربوط به عملکرد تجهیزات انجام شده است، گواهی موقت تا تکمیل سایر آزمایشها با اعتبار حداکثر چهار دوره موقت ۶ ماهه صادر کند.

این سازمان به منظور انجام آزمونهای مورد نیاز برحسب نوع کالا از واردکنندگان هزینه دریافت می کند.



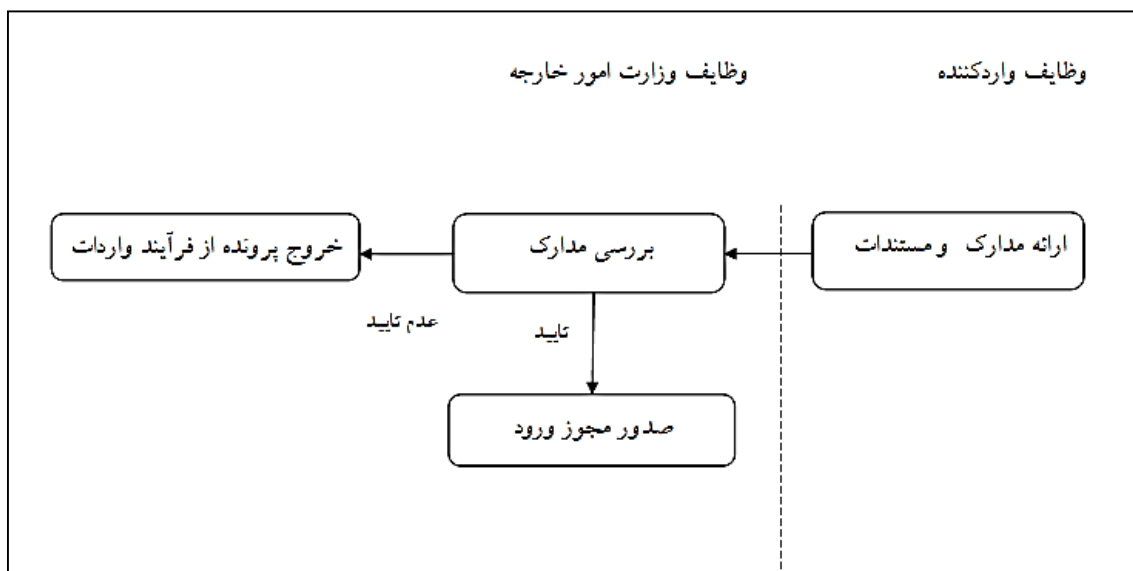
وزارت امور خارجه

بنابر قانون مقررات صادرات و واردات، صادرات و واردات برخی کالاها و مواد شیمیایی فصل ۲۹ مشمول مفاد کنوانسیون منع توسعه، تولید، انباشت و بکارگیری سلاحهای شیمیایی و انهدام آنها است. البته از آنجا که ایران از اعضای کنوانسیون منع توسعه، تولید، انباشت و بکارگیری سلاحهای شیمیایی و انهدام آنها است، برای تجارت کالاهای مشمول با کشورهای عضو این کنوانسیون نیازی به گرفتن مجوز نیست.

بنابراین دریافت مجوز از وزارت امور خارجه تنها زمانی ضرورت می‌یابد، که تجارت با کشورهای غیرعضو کنوانسیون مطرح باشد. در حال حاضر کشورهایی که عضو کنوانسیون نیستند و بین آنها و ایران تجارت کالاهای مشمول کنوانسیون صورت می‌گیرد، سوریه و مصر هستند. بنابراین تنها زمانی که هدف واردکننده واردات از مصر و سوریه (یا سایر کشورهای غیر عضو) باشد نیاز به دریافت مجوز از وزارت امور خارجه دارد.

واردکنندگان از کشورهای غیرعضو لازم است، قبل از اقدام به واردات مجوز لازم را اخذ نمایند. زیرا در صورت ورود بدون مجوز به بندر وزارت امور خارجه با واردات آنها موافقت نمی‌نماید. همچنین از آنجا که کالاهای مشمول کنوانسیون مواد شیمیایی خطرناکی هستند که استفاده صنعتی دارند، بنابراین تنها شرکت‌هایی که استفاده‌کننده یا واردکننده اینگونه کالاها هستند مجوز دریافت می‌کنند که البته به شرکت‌های خاصی محدود نشده‌اند و فهرست مشخصی از آنها وجود ندارد. کلیه شرکت‌های که موضوع فعالیت آنها به نوعی در ارتباط با واردات کالاهای مشمول است، می‌توانند واردکننده باشند.

همچنین فهرست مواد اولیه شیمیایی فصل ۲۹ که ورود آنها علاوه بر مقررات صادرات و واردات به استناد کنوانسیون منع استفاده از سلاحهای شیمیایی موکول به کسب مجوز قبلی از وزارت امور خارجه نیز می‌باشد در قسمت ضمیمه شماره ۱ کتاب مقررات صادرات و واردات ۱۳۹۲ آورده شده است، که جهت اطلاعات بیشتر می‌توان به آن رجوع نمود.



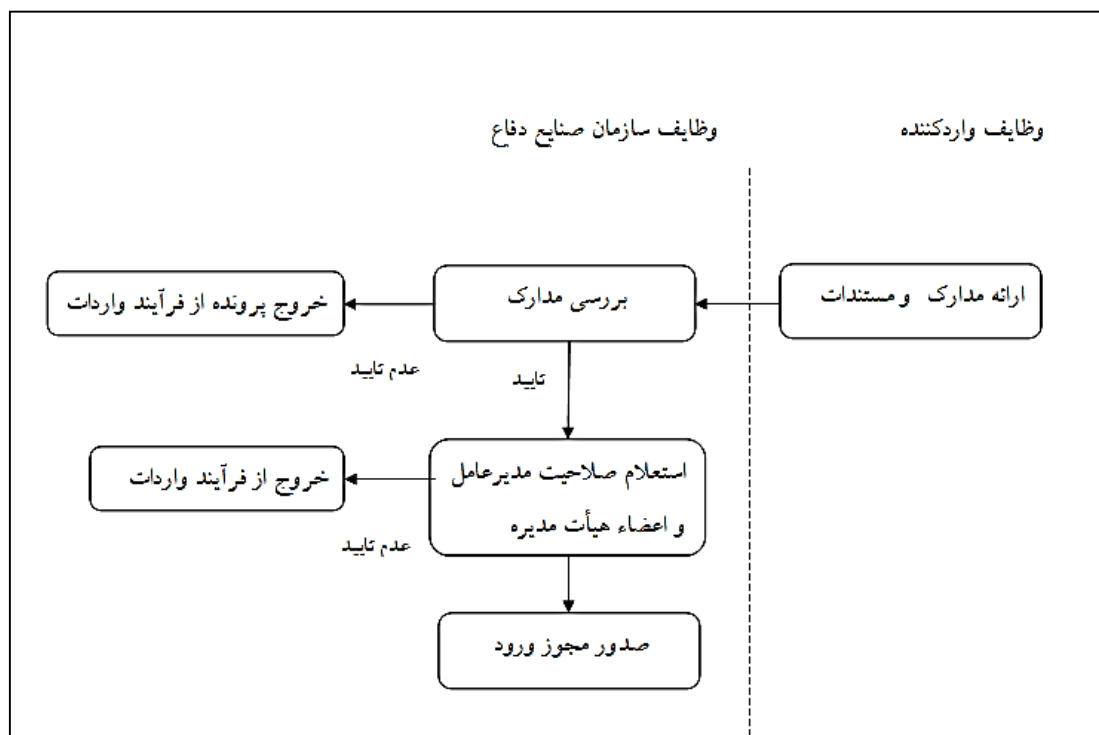
وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح

براساس قانون مقررات صادرات و واردات جهت واردات و صادرات برخی کالاها و موادی که کاربرد نظامی دارند یا قابلیت استفاده برای اهداف نظامی را نیز دارا می‌باشند، لازم است از این وزارتخانه مجوز دریافت شود. واردکنندگان به منظور دریافت مجوز لازم است به سازمان صنایع دفاع مراجعه نمایند.

در حال حاضر تجارت این قبیل کالاها با کلیه کشورهایی که حسب قانون جمهوری اسلامی ایران می‌توان با آنها معامله تجاری و اقتصادی داشت، صورت می‌گیرد.

درخصوص واردات این قبیل کالاها واردکننده باید قبل از اقدام به عقد قرارداد با فروشنده خارجی مجوزهای لازم را از مبادی ذیربط اخذ نماید. به علاوه لازم است صلاحیت امنیتی واردکنندگان از سوی وزارت اطلاعات تایید شود و حرفه واردکننده مرتبط با واردات آن کالای خاص باشد که البته ترجیحا بهتر است واردکننده شخصیت حقوقی داشته باشد.

لازم به ذکر است مجوزهای صادر شده از سوی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح قابل نقل و انتقال بین واردکنندگان نیستند.



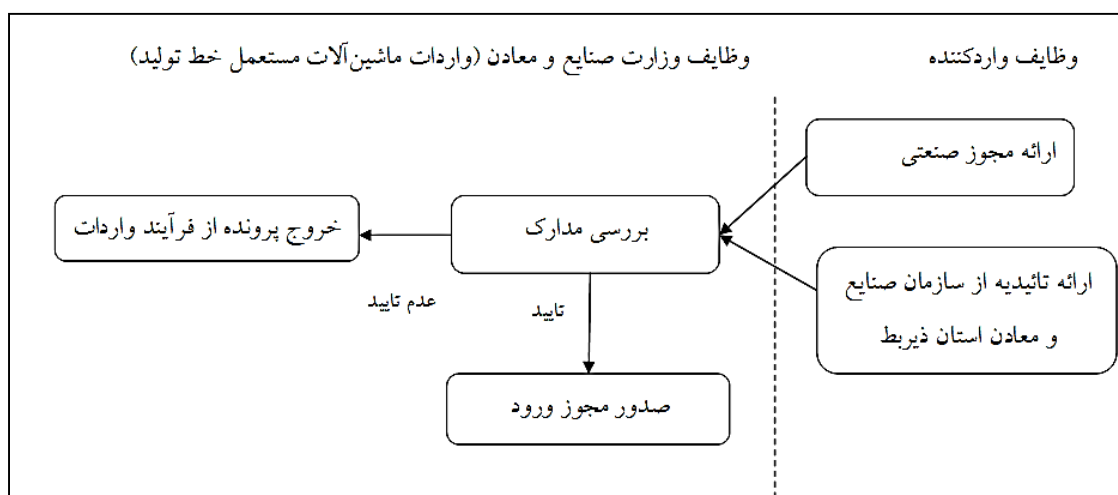
وزارت صنایع و معادن

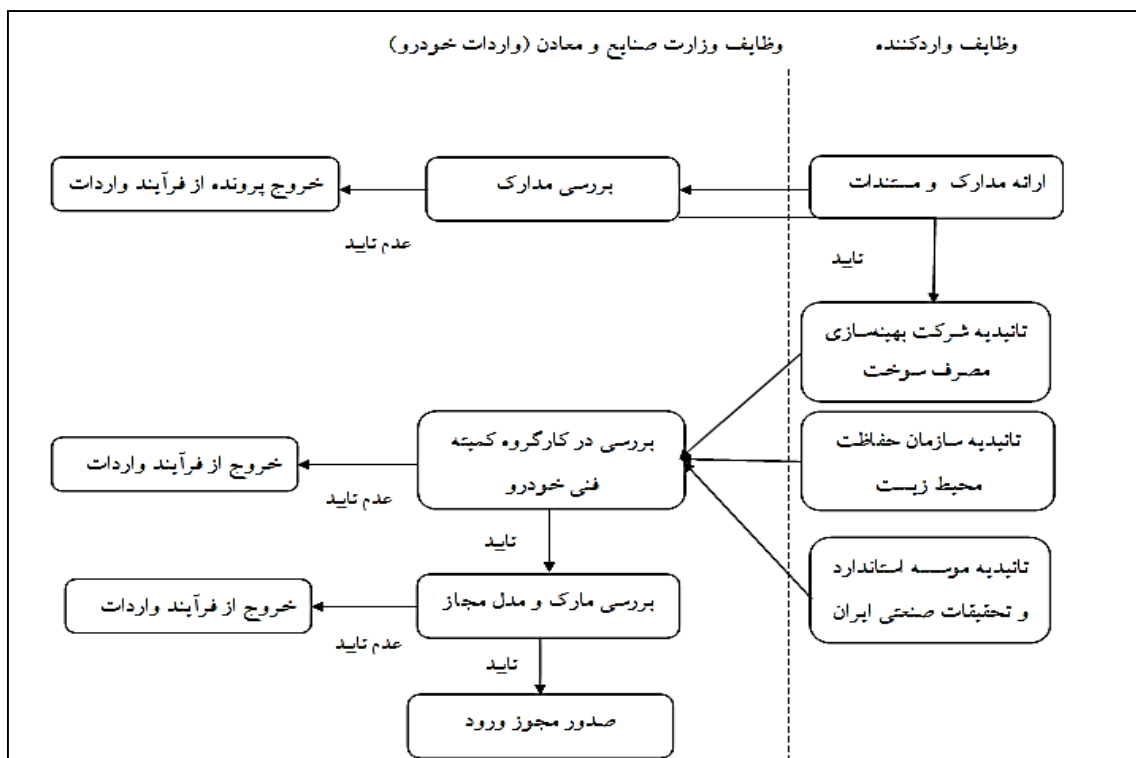
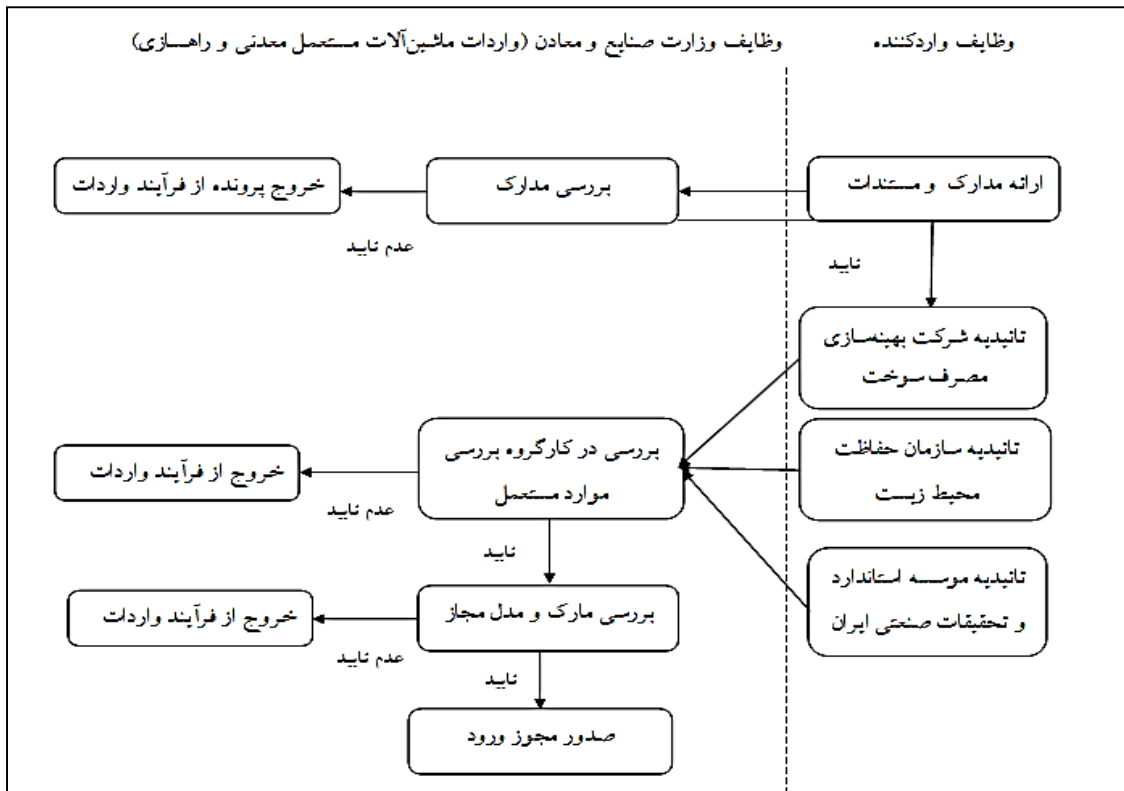
به موجب ماده ۴۲ آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات، ورود تجهیزات، دستگاه‌ها، ماشین‌آلات و خودروهای مستعمل منوط به تایید وزارت صنایع و معادن است. واردات این قبیل کالاها برای همه دارندگان کارت بازرگانی و از همه کشورها امکانپذیر است. هزینه‌ای برای ثبت نام وجود ندارد.

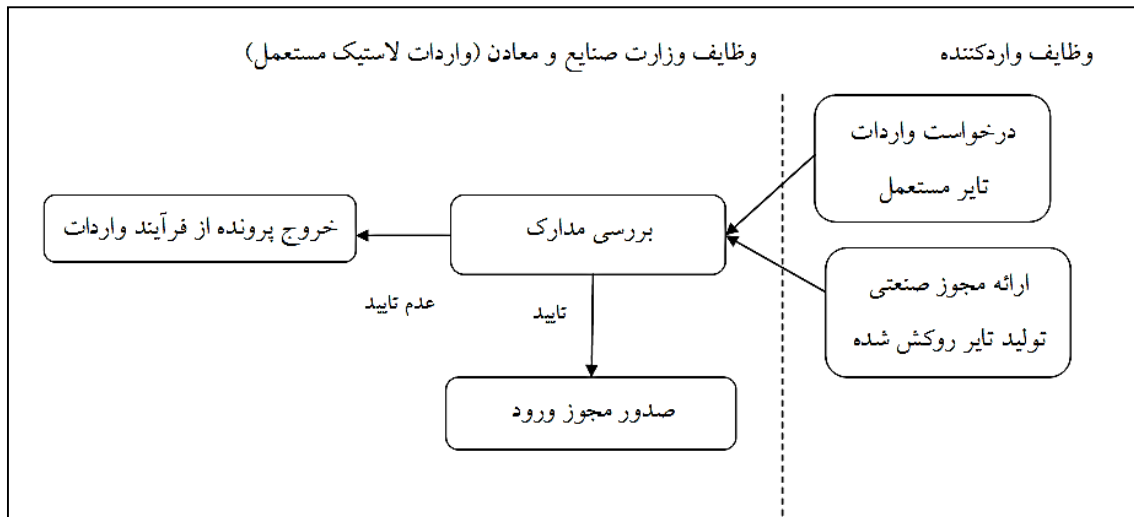
برای دریافت مجوز ورود ماشین‌آلات مستعمل خط تولید، دارا بودن مجوز صنعتی از وزارت صنایع و معادن (یکی از موارد: جواز تاسیس، پروانه بهره‌برداری، کارت شناسایی، گواهی فعالیت صنعتی، جواز تاسیس، پروانه اکتشاف) و دریافت تاییدیه از سازمان صنایع و معادن استان ذیربط الزامی است.

درخصوص واردات ماشین‌آلات مستعمل معدنی و راهسازی بررسی درخواست توسط معاونت معدنی وزارت صنایع و معادن صورت می‌گیرد.

جهت واردات خودرو لازم است واردکننده ضمن داشتن نمایندگی خدمات پس از فروش، تاییدیه از شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت، سازمان حفاظت محیط زیست و موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران دریافت نماید. در نهایت بررسی و تایید مارک و مدل مجاز توسط کمیته فنی خودرو در وزارت صنایع و معادن صورت می‌گیرد (عباسی، ۱۳۹۰).







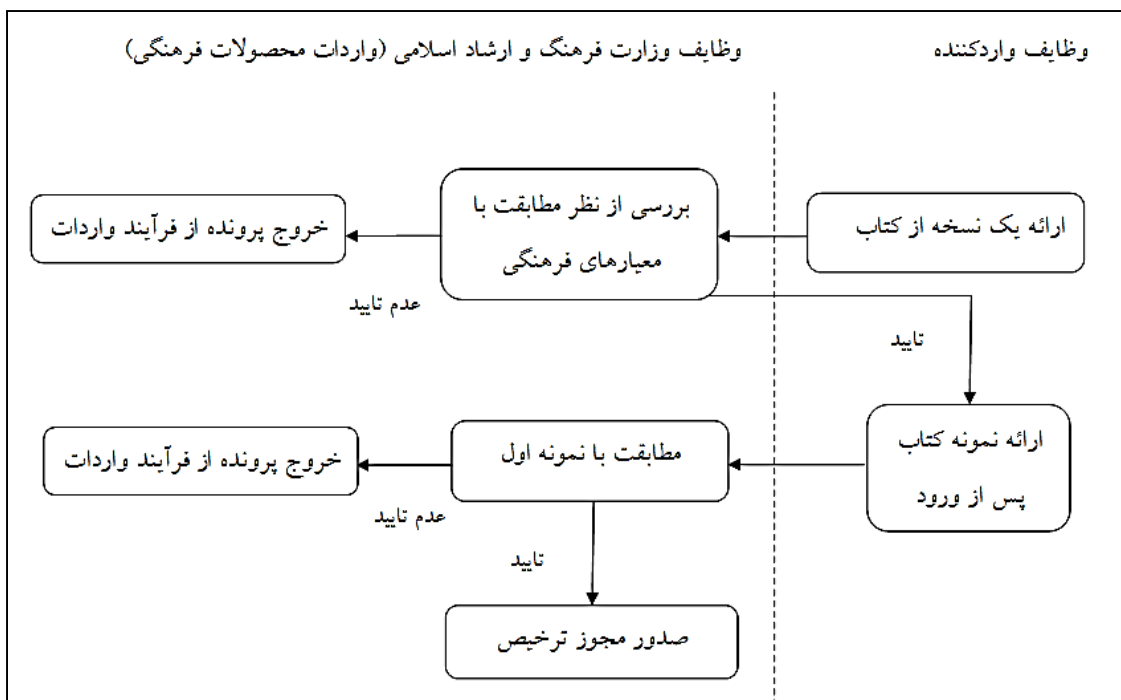
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

به موجب ماده ۲۰ قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مصوب ۱۳۶۶، صدور اجازه ورود و خروج آثار سمعی و بصری، آثار هنری، مطبوعات و نشریات و کلیه مواد تبلیغی و فرهنگی مشکوک و تعیین موارد مشکوک از غیر مشکوک بر عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است.

در مورد واردات کتاب و سایر محصولات چاپ شده، واردکننده به محض دریافت مجوز می‌تواند واردات را انجام دهد و مجوز مورد نظر در حداقل زمان ممکن از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صادر خواهد شد. در مورد کالاهایی که وارد بندر شده‌اند نیز مشکلی برای دریافت مجوز وجود ندارد و تنها لازم است که بررسی‌های لازم از سوی کارشناسان آن وزارتخانه انجام شود. (نمونه محصول ارسال شده مورد بررسی قرار گیرد). واردات کتاب اگر جنبه تجاری داشته باشد، حتماً لازم است از سوی شخص حقوقی انجام شود و شخص حقوقی لازم است، یک شرکت بازرگانی باشد که در اساسنامه آن به تجارت کتاب یا سایر موارد مرتبط با وزارت فرهنگ اشاره شده باشد. واردات محصولات چاپ شده غیر از کتاب برای همه دارندگان کارت بازرگانی امکانپذیر است.

در مورد واردات ماشین‌آلات چاپ لازم است واردکننده قبل از ثبت سفارش اقدام به دریافت مجوز ورود از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نماید. پس از ورود کالا به بندر نیز شماره سریال ماشین‌آلات وارد شده با مشخصات درج شده در پروفرما مقایسه می‌شود تا ثابت شود که همان کالای ثبت سفارش شده وارد شده است. در مورد کالاهایی که وارد بندر شده‌اند نیز لازم است این روال طی شود. واردات ماشین‌آلات چاپی برای تولیدکنندگان یا بازرگانان در حال فعالیت در صنعت چاپ امکانپذیر است.

در هیچ یک از موارد هزینه ای برای ثبت نام دریافت نمی شود و فهرست واردکنندگان وجود ندارد و تمام شرکت های بازرگانی مرتبط با محصولات فرهنگی به صورت بالقوه می توانند واردکننده قلمداد شوند.



وزارت نفت

هر چند بنابر قانون مقررات صادرات و واردات برخی کالاها ملزم به اخذ مجوز واردات از وزارت نفت هستند، اما بنابر پیگیری های صورت گرفته و به اذعان مسئولین محترم مربوط در این وزارتخانه الزامی به اخذ چنین مجوزی نیست.

سازمان انرژی اتمی

به استناد ماده ۵ قانون سازمان انرژی اتمی ایران مصوب سال ۱۳۵۳ و ماده ۱۳ قانون حفاظت در برابر اشعه مصوب سال ۱۳۶۸ نظارت بر منابع مولد اشعه، کار با اشعه احداث، تأسیس، راه اندازی بهره برداری، از کاراندازی و تصدی هر واحدی که در آن کار با اشعه انجام شود، هرگونه فعالیت در رابطه با منابع مولد اشعه شامل واردات و صادرات، ترخیص، توزیع، تهیه، تولید، ساخت، تملک، تحلیل اکتشاف، استخراج، حمل و نقل، معاملات پیمانکاری نقل و انتقال کاربرد و یا پسمانداری، حفاظت کارکنان، مردم و نسل های آینده به طور کلی و محیط در برابر اثرات زیان آور اشعه در انحصار سازمان مزبور است.

در مورد برخی کالاها ابتدا از سازمان‌های دیگری مجوز دریافت می‌شود، سپس درخواست مجوز ورود آن کالا در سازمان انرژی اتمی ایران مورد بررسی قرار می‌گیرد. بدین صورت واردکننده برای واردات کالاهای پزشکی ابتدا تاییدیه اداره تجهیزات پزشکی و برای واردات کالاهای مخبراتی ابتدا تاییدیه سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی را دریافت می‌کند و سپس درخواست وی در مرکز نظام ایمنی هسته‌ای کشور مورد بررسی قرار می‌گیرد.

سازمان انرژی اتمی ایران ایران و شرکت‌های وابسته و مؤسسات تابع آن مجازند با تشخیص سازمان یاد شده، به منظور جبران قسمتی از هزینه‌های اداری و استهلاک دستگاه‌ها، حق‌الزحمه انجام انواع خدمات همانند خدمات فنی، آزمایشگاهی، مشاوره‌ای، اطلاعاتی، پرتوسنجی، صدور مجوز ترخیص انواع مواد غذایی و مواد پرتوزا، دزیمتری فردی و محیطی و بهای تولیدات خود را بر اساس بهای قیمت تمام شده شامل مواد، قطعات یدکی، لوازم و هزینه پردازش اطلاعات به علاوه هزینه خدمات کارشناسی و نظارت فنی و سایر هزینه‌های مربوط با احتساب هزینه‌های بالاسری به میزان ۲۵٪ قیمت تمام شده خدمات و تولیدات وصول نمایند. حق‌الزحمه خدمات مذکور بر مبنای قیمت تعیین شده کالاهای موضوع این ماده توسط سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان محاسبه و دریافت می‌شود. در مواردی که کالاهای توسط سازمان یاد شده قیمت‌گذاری نشده باشد، قیمت تمام شده کالا با بررسی و تفاهم با تولیدکننده کالا تعیین می‌شود.

بانک مرکزی

به موجب آیین‌نامه ورود و صدور معاملات طلا، نقره و پلاتین مصوب شورای پول و اعتبار، ضوابط ورود طلا، نقره و پلاتین (اعم از خام و مصنوع) که توسط اشخاص جهت مصارف غیرتجاری به کشور وارد می‌شود توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین خواهد شد.

همچنین به موجب این آیین‌نامه ورود طلا، پلاتین و نقره خام به کشور توسط اشخاص حقیقی و یا حقوقی جهت مصارف و معاملات تجاری با رعایت کامل سایر قوانین و مقررات مربوط منحصراً به صورت شمش استاندارد بهر میزان مجاز می‌باشد.

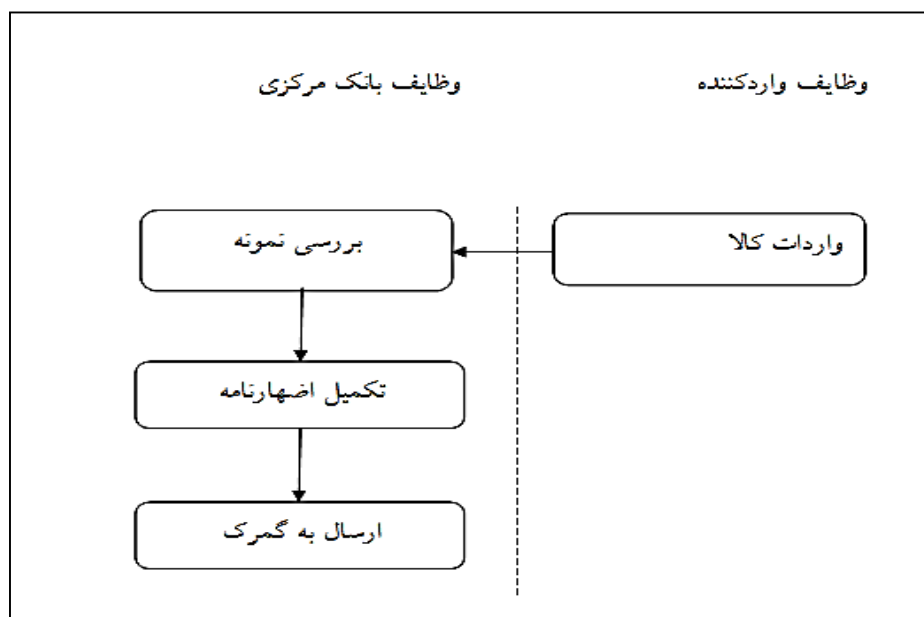
بنابراین طلا، نقره، انواع فلزات و سنگ‌های گرانبها و هر کالایی که در ساخت آن از طلا، نقره، فلزات گرانبها یا انواع سنگ‌های قیمتی استفاده شده باشد، در شمول کالاهایی قرار می‌گیرند که لازم است برای واردات آنها از بانک مرکزی مجوز دریافت شود.

صدور طلا و پلاتین و نقره خام یا مسکوک از کشور به هر نحو ممنوع است، مگر توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. اشخاص حقیقی یا حقوقی صادرکننده در قبال صدور محصولات طلا، نقره و پلاتین تعهدات مربوطه را با ورود شمش معوض فلزات مذکور به همان نسبت و میزان و یا همانند سایر کالاها معادل ارزش محصولات صادراتی را با معرفی و فروش ارز به سیستم بانکی تسویه می نمایند.

مجوزی که از سوی بانک مرکزی صادر می شود، از نوع مجوز ترخیص است. بدین معنی که نمونه کالا پس از ورود به گمرک و تکمیل اظهارنامه برای بانک مرکزی جهت بررسی ارسال می شود. بانک نیز پس از بررسی نمونه کالا پاسخ نهایی را برای گمرک مربوطه ارسال می کند.

با تکمیل مدارک مجوزها در حداقل زمان ممکن صادر خواهد شد. مدت زمان این بررسی بستگی به کالای وارداتی دارد. بدیهی است در مورد کالاهایی که سابقه واردات دارند امکان انجام سریع تر بررسی ها امکانپذیر است. اما در مورد کالاهایی که برای نخستین بار به کشور وارد می شوند، نیاز به زمان بیشتری جهت تدوین دستورالعمل های مرتبط است. در مورد کالاهای صنعتی شامل طلا و نقره و سایر فلزات گرانبها امکان واردات موقت کالا و انجام بررسی ها پس از واردات نیز وجود دارد.

در مورد کالاهایی که بدون مجوز وارد شده اند نیز امکان اخذ مجوز وجود دارد و روال کار به این صورت است که نامه ای از سوی گمرک به همراه نمونه کالا به بانک مرکزی ارسال شده و نظر بانک جهت واردات آن کالا استعلام می شود. بانک مرکزی پس از انجام بررسی های لازم نظر نهایی خود را مبنی بر موافقت یا مخالفت با ورود کالا به گمرک اعلام می نماید.

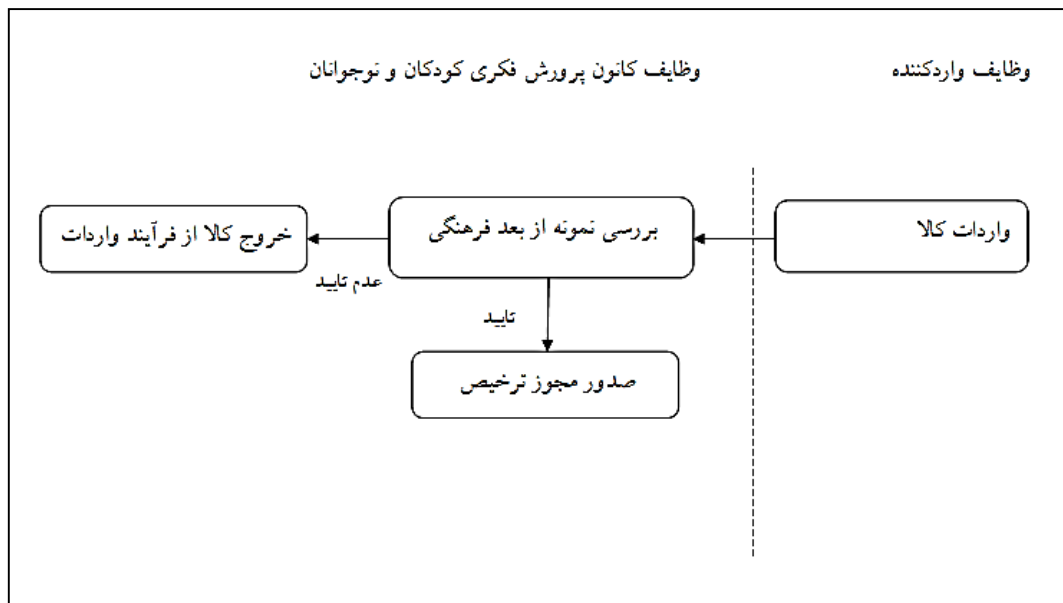


کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

به موجب ماده (۱۴) آیین نامه اجرایی شورای نظارت بر ساخت، طراحی، واردات و توزیع اسباب‌بازی مصوب ۷۹/۸/۱۸ شورای فرهنگ عمومی شورایی عالی انقلاب فرهنگی، صدور مجوز ورود برای انواع اسباب‌بازی بر عهده کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان می‌باشد.

مجوزی که از سوی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان برای واردات اسباب‌بازی صادر می‌شود، از نوع مجوز ترخیص است. بدین معنی که نمونه کالا پس از ورود به گمرک و تکمیل اظهارنامه برای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان (واحدهای صدور مجوز دبیرخانه شورای نظارت بر اسباب‌بازی) جهت بررسی ارسال می‌شود. کانون نیز پس از بررسی نمونه کالا پاسخ نهایی را برای گمرک مربوطه ارسال می‌کند.

امکان واردات برای همه دارندگان کارت بازرگانی امکانپذیر است و هزینه‌هایی نیز بابت بررسی پرونده واردات از واردکنندگان اخذ می‌شود.



مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

در اجرای مفاد تبصره ۲ ذیل ماده ۶ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب سال ۱۳۷۱ و مصوبات شورایی عالی استاندارد کالاهای مندرج در این مجموعه مشمول مقررات استاندارد اجباری گردیده است، لذا واردات، توزیع و فروش اینگونه کالاها با کیفیت پایین‌تر از استاندارد مورد قبول مؤسسه ممنوع می‌باشد.

واردکنندگان کالاهای مشمول مقررات استاندارد اجباری ملزم به رعایت مقررات مربوطه بوده و چنانچه الزامات قانونی را مراعات ننمایند علاوه بر آنکه خود بعنوان مصرف‌کننده در جامعه از آن زیان خواهند دید بلکه براساس مواد ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۴ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به شرح مندرج در این مجموعه تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

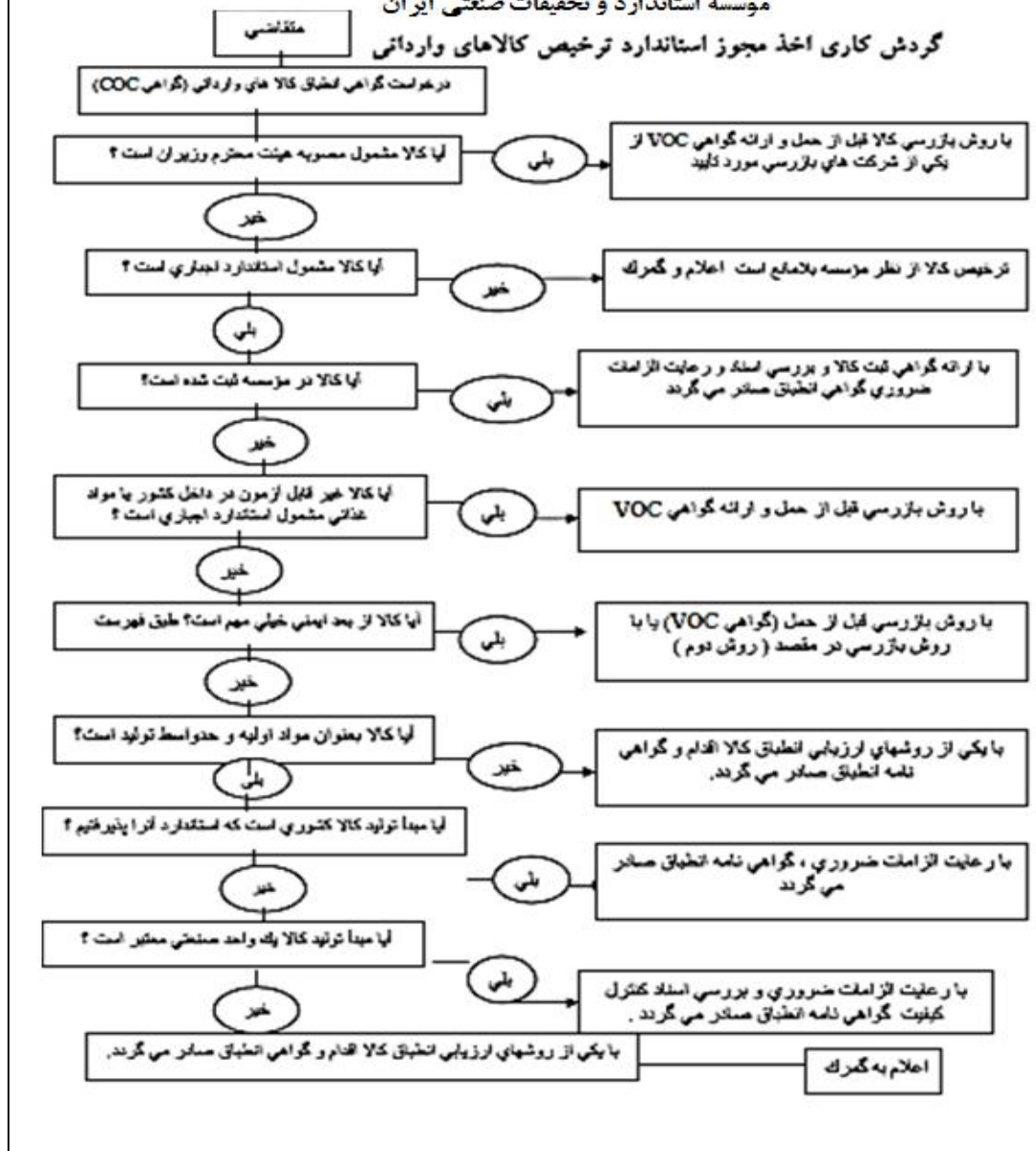
گمرک ایران در ارتباط با فرآورده‌هایی که اجرای استاندارد آنها اجباری اعلام گردیده بر طبق قانون و آئین‌نامه اجرائی قانون مقررات صادرات و واردات از ورود کالاهای فاقد گواهینامه انطباق از مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران جلوگیری بعمل می‌آورد.

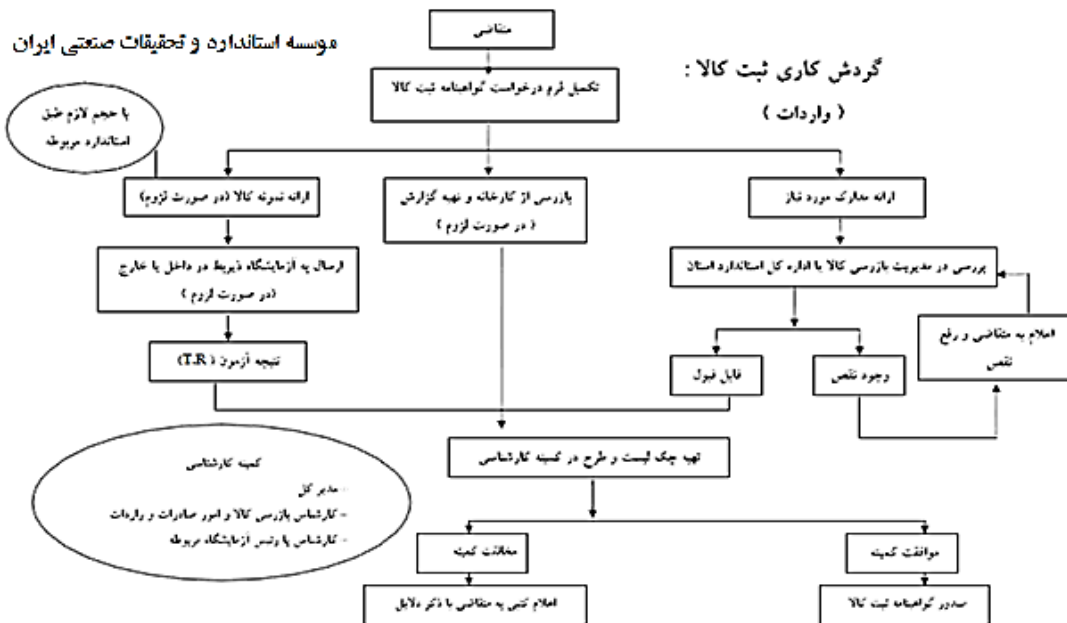
مجوزهای صادره از سوی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از نوع ترخیص می‌باشند. بدین معنی که مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران صرفاً کالاهایی را که مشمول استاندارد اجباری واردات هستند را قبل از ترخیص مورد بررسی قرار می‌دهد.

اگر کالایی مشمول استاندارد اجباری است، حتماً باید بررسی‌های لازم از نظر برخورداری از استاندارد مشمول روی آن انجام شود. این بررسی‌ها توسط شرکت‌های بازرسی که مجوز لازم را از سوی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران دریافت کرده‌اند انجام می‌شود.

برای کالاهایی که مشمول استاندارد اجباری هستند و وارد بندر شده‌اند نیز بررسی‌های لازم انجام شده و سپس مجوز ترخیص صادر می‌شود.

در تاریخ (۱۳۹۰/۱/۲۲) شورای عالی استاندارد به استناد بند (۶) ماده (۲۰) قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و تحقیقات صنعتی ایران - مصوب ۱۳۷۱ - نرخ تعرفه خدمات آزمایشگاهی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران تحقیقات صنعتی ایران و آزمایشگاههای همکار را در هر ساعت کار موثر مشروط به نظارت کامل مؤسسه یاد شده، معادل یکصد و هشتاد هزار ریال تعیین شد.





دستورالعمل‌ها

جدول زیر قوانین و دستورالعمل‌های مرتبط با آنها را در نهادهایی که مجری انواع اقدامات فنی فرآوری تجارت هستند را نشان می‌دهد:

جدول ۴: معرفی انواع مجوزها، قوانین و دستورالعمل‌ها

ردیف	حوزه کاربرد مجوز	نهاد صادرکننده مجوز	قانون مرتبط	دستورالعمل مرتبط	نوع مجوز
۱	ورود تجهیزات ارتباطی	سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی	ماده ۷ قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مصوب ۱۳۸۲	آئین‌نامه تایید نمونه تجهیزات ارتباطی	فنی
۲	ترخیص تجهیزات ارتباطی	سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی	ماده ۷ قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مصوب ۱۳۸۲	آئین‌نامه تایید نمونه تجهیزات ارتباطی	فنی
۳	ورود کالاهای امنیتی	سازمان صنایع دفاع	قانون مقررات صادرات و واردات مصوب ۱۳۷۲	آیین‌نامه اجرایی واردات انواع کالاها در وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	امنیتی
۴	ورود ماشین‌آلات مستعمل خط تولید	وزارت صنایع و معادن	ماده ۴۲ آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات	دستورالعمل اجرایی ماده ۴۲ آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات	فنی

ردیف	حوزه کاربرد مجوز	نهاد صادرکننده مجوز	قانون مرتبط	دستورالعمل مرتبط	نوع مجوز
۵	ورود ماشین آلات مستعمل معدنی و راهسازی	وزارت صنایع و معادن	ماده ۴۲ آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات	دستورالعمل اجرایی ماده ۴۲ آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات	فنی
۶	ورود خودرو	وزارت صنایع و معادن	ماده ۴۲ آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات	دستورالعمل اجرایی ماده ۴۲ آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات	فنی
۷	ورود لاستیک مستعمل	وزارت صنایع و معادن	ماده ۴۲ آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات	دستورالعمل اجرایی ماده ۴۲ آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات	فنی
۸	ترخیص کتاب و محصولات چاپ شده	وزار فرهنگ و ارشاد اسلامی	ماده ۲۰ قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مصوب ۱۳۶۶	آیین نامه اجرایی ماده ۲۰ قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	فرهنگی
۹	ورود کالاهای مولد اشعه	سازمان انرژی اتمی	ماده ۵ قانون سازمان انرژی اتمی ایران مصوب ۱۳۵۳ و ماده ۱۳ قانون حفاظت در برابر اشعه مصوب ۱۳۶۸	آیین نامه اجرایی ماده ۱۳ قانون حفاظت در برابر اشعه	فنی
۱۰	ورود خودرو	سازمان حفاظت از محیط زیست	مواد قانونی ۸ الی ۱۱ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۴ و ماده ۳ آیین نامه ضوابط فنی واردات خودرو	دستورالعمل اجرایی مواد قانونی ۸ الی ۱۱ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا و ماده ۳ آیین نامه ضوابط فنی واردات خودرو	فنی
۱۱	ورود فلزیاب	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	قانون ضرورت اخذ مجوز برای ساخت، خرید و فروش، نگهداری، تبلیغ و استفاده از دستگاه فلزیاب مصوب ۱۳۷۹	آیین نامه اجرایی قانون ضرورت اخذ مجوز برای ساخت، خرید و فروش، نگهداری، تبلیغ و استفاده از دستگاه فلزیاب	امنیتی
۱۲	ورود فلزات گرانبها	بانک مرکزی	آیین نامه ورود و صدور معاملات طلا، نقره و پلاتین مصوب ۱۳۸۰	آیین نامه ورود و صدور معاملات طلا، نقره و پلاتین	تکمیل اضهارنامه

ردیف	حوزه کاربرد مجوز	نهاد صادرکننده مجوز	قانون مرتبط	دستورالعمل مرتبط	نوع مجوز
۱۳	ترخیص اسباب بازی	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	آیین نامه اجرایی شورای نظارت بر ساخت، طراحی، واردات و توزیع اسباب بازی مصوب ۱۳۷۹	آیین نامه اجرایی شورای نظارت بر ساخت، طراحی، واردات و توزیع اسباب بازی	فرهنگی
۱۴	ترخیص کالاهای مشمول استاندارد اجباری	موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی	ماده ۶ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب ۱۳۷۱ و مصوبات شورای عالی استاندارد	ماده ۶ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و مصوبات شورای عالی استاندارد	فنی

ماخذ: عباسی، ز. (۱۳۹۰). شناسایی و طبقه بندی انواع مجوزها و محدودیتهای وارداتی و صادراتی کشور. تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

استانداردها

بنابر موافقت نامه موانع فنی فراروی تجارت به اعضا توصیه شده است تا در صورت امکان از استانداردهای بین المللی در خصوص انواع کالاها استفاده نمایند. جدول ذیل کالاهای مشمول استانداردهای اجباری را نشان می دهد. همچنین فهرست ۲۲۶ قلم مواد اولیه آرایشی، بهداشتی، ظروف و بسته بندی مشمول ماده ۱۶ قانون مواد خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی با ذکر استانداردهای ملی و بین المللی لازم اجرا در جداول پیوست گزارش ارائه شده است. مطابق با جدول ۱۳، ۸۵ درصد کالاهای مشمول ماده ۱۶ قانون مواد خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی ملزم به استفاده از استانداردهای بین المللی و هشت درصد نیز مجاز به انتخاب میان استانداردهای بین المللی و ملی هستند. بر این اساس تنها هفت درصد از کالاهای مذکور ملزم به استفاده از استانداردهای ملی هستند. بنابراین توسعه استانداردهای ملی فراتر از استانداردهای بین المللی جهت اعمال سیاست مدیریت واردات و البته به شرط اقدامات اتخاذ شده مبتنی بر اصول علمی و ارزیابی خطر پیشنهاد می شود.

جدول ۵-Error! No text of specified style in document. نوع استاندارد کالاهای مشمول ماده ۱۶ قانون مواد خوراکی،

آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی

ردیف	نوع استاندارد	تعداد کالا	سهم (درصد)
۱	بین المللی	۱۹۱	۸۵
۲	ملی	۱۶	۷
۳	هر دو	۱۹	۸

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول زیر خلاصه‌ای از وضعیت ملی از منظر موافقت‌نامه اقدامات فنی فراروی تجارت را نشان می‌دهد:

جدول 6-Error! No text of specified style in document. وضعیت ملی از منظر موافقت‌نامه موانع فنی فراروی تجارت

چهارچوب موافقت‌نامه	تعریف و تحلیل
اهداف اصلی موافقت‌نامه	حفاظت از بهداشت یا سلامت انسان حفاظت از بهداشت یا حیات گیاه و حیوان حفاظت از محیط زیست جلوگیری از اقدامات گمراه کننده و فریبکارانه
وضعیت موجود از منظر دستیابی به اهداف	مجوز واردات صادر شده از سوی برخی از نهادها از نوع فنی است. این نهادها عبارتند از: وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، سازمان انرژی اتمی ایران، سازمان حفاظت محیط زیست و موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران. به عبارت دیگر این نهادها مسول اجرای ضوابط فنی درخصوص کالاهای مشمول با هدف حفاظت از بهداشت، سلامت و ایمنی انسان، حیوان، نبات و حفاظت از محیط زیست می‌باشند.
اصول و مقررات	اجتناب از ایجاد موانع غیرضروری فرا راه تجارت هماهنگ‌سازی مقررات فنی، استانداردها و رویه‌های ارزیابی مطابقت (با استانداردهای بین‌المللی مربوطه) یکسان سازی (تصویب مقررات فنی اعضای دیگر به عنوان معادل مقررات خود) تایید متقابل (پذیرش نتایج رویه‌های ارزیابی مطابقت در قلمرو سایر اعضا) شفافیت مقررات ناظر بر حسن انجام کار
وضعیت موجود از منظر رعایت اصول و مقررات	اجتناب از ایجاد موانع غیرضروری فرا راه تجارت: در نهادهای مختلف در برخی موارد استانداردها و ضوابط لازم الرعایه بین‌المللی و در مواردی دیگر ملی هستند. موانع غیرضروری فرا راه تجارت در صورت تدوین مقرراتی محدودکننده‌تر از حد لازم برای نیل به اهداف مورد نظر یا زمانی که این مقررات اهداف مشروع را تامین ننمایند ایجاد می‌شود. همچنین این موانع می‌توانند از طریق اعمال رویه‌های طولانی‌تر و سخت‌گیرانه‌تر ارزیابی مطابقت نسبت به آنچه مورد نیاز است صورت گیرد. به طور کلی موانع فنی تجارت عموماً از تهیه، تصویب و اجرای مقررات فنی و رویه‌های ارزیابی مطابقت نشات می‌گیرد. موافقت‌نامه موانع فنی فرا راه تجارت اختلاف در استانداردها را مشروع می‌داند و دست کشورها را در تهیه، تصویب و اجرای مقررات فنی تا حد زیادی باز می‌گذارد، اما در موافقت‌نامه مربوطه تصریح شده است که در وهله اول استانداردهای بین‌المللی موجود که از سوی نهادهایی مثل سازمان بین‌المللی استاندارد تدوین شده است بایستی به عنوان مبنای مقررات فنی باشد مگر به دلیل وجود عوامل جوی، جغرافیایی و

تعریف و تحلیل	چهارچوب موافقت‌نامه
<p>تکنولوژیکی خاص. با وجود این، تنها محدودیتی که این موافقت‌نامه قائل شده این است که اعضا تضمین کنند که مقررات فنی به منظور ایجاد موانع غیر لازم فرا راه تجارت بین الملل یا با چنین اثری تهیه، تصویب و اجرا نگردد.</p> <p>در نهادهای مختلفی که مجوز از نوع فنی صادر می‌نمایند به نظر نمی‌رسد که هدف آنها از مجوزدهی ایجاد محدودیت‌هایی فرا راه تجارت باشد، اما از سویی مشخص نیست آیا علت تدوین استانداردهای ملی به دلیل فقدان استانداردهای بین‌المللی و ناکافی بودن آنها بوده است یا خیر. بنابراین لازم است نظام استانداردهای ملی از سوی نهادهای پاسخگو به ویژه موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی مورد بازنگری جدی قرار گیرد و در مواردی که جایگزینی استاندارد ملی با استاندارد بین‌المللی امکانپذیر است این جابه‌جایی صورت گیرد تا روند الحاق به سازمان جهانی تجارت سهل تر گردد.</p> <p>هماهنگ‌سازی:</p> <p>از اعضا خواسته شده است در مواردی که مقررات فنی یا رویه‌های ارزیابی مطابقت برای انطباق محصولات با مقررات فنی و استانداردها لازم باشد و استانداردهای بین‌المللی مربوطه در این زمینه‌ها نیز وجود داشته باشد یا بزودی تکمیل شود، اعضا تضمین نمایند، که از این استانداردها استفاده نمایند مگر آنکه مغایر اهداف مشروع باشد یا بر اثر عوامل جوی، جغرافیایی یا تکنولوژیکی مقدور نباشد. براین اساس به نظر می‌رسد لازم است از هم اکنون مساله هماهنگ‌سازی استانداردهای ملی با استانداردهای بین‌المللی مورد توجه نهادهای دولتی مربوط به ویژه موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی قرار گیرد.</p> <p>یکسان‌سازی و تایید متقابل:</p> <p>از اعضا خواسته شده است برای تصویب مقررات فنی اعضای دیگر به عنوان معادل مقررات خود، با نظری مثبت برخورد نمایند، ولو اینکه با مقررات خودشان تفاوت داشته باشد و در صورت امکان و بدون مخدوش شدن مقررات مربوط به تهیه، تصویب و اجرای استانداردها و مقررات فنی این موافقت‌نامه، نتایج رویه‌های ارزیابی مطابقت در قلمرو سایر اعضا را حتی اگر با رویه‌های خودشان متفاوت باشد قبول نمایند، مشروط بر اینکه قانع شوند که رویه‌های مزبور طبق مقررات فنی و استانداردهای قابل اعمالی که معادل رویه‌های خود آنهاست، مطابقت محصول را تضمین می‌کنند.</p> <p>به نظر می‌رسد دو اصل یکسان‌سازی و تایید متقابل تاکنون در نهادهای مختلف صادرکننده مجوز مورد توجه واقع نشده‌اند که البته به دلیل شرایط ملی ضرورت چندانی هم نداشته و کمتر اهمیت انجام آنها احساس شده است. اما باید توجه داشت در صورت الحاق کشورمان به سازمان جهانی تجارت لازم است فعالیت‌های جدی از سوی این نهادها برای یکسان‌سازی و تایید متقابل مقررات فنی اعضای دیگر سازمان صورت گیرد. بنابراین کسب آمادگی‌های لازم جهت انجام اینگونه امور از جمله ضروریاتی است که لازم است از هم اکنون برای کسب آنها برنامه‌ریزی‌های لازم صورت گیرد.</p> <p>شفافیت:</p>	

تعریف و تحلیل	چهارچوب موافقت‌نامه
<p>جهت پاسخگویی به پرسشهای سایر اعضا در خصوص مقررات فنی، استانداردها و رویه‌های ارزیابی مطابقت و ایجاد زمینه مشارکت در موافقت‌نامه‌های دو جانبه یا چندجانبه مربوط به استاندارد لازم است: وظایف نهادهای مختلف به ویژه موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی در جهت رعایت اصل شفافیت به صورت گسترده‌تری تعریف شود یا مرکز ملی جدیدی جهت پاسخگویی به امور مربوطه تاسیس شود، البته این وظایف قابل تنفیذ به بخش خصوصی نیز می‌باشند.</p> <p>مقررات مربوط به حسن انجام کار:</p> <p>این مقررات شامل نظامات مرتبط با شفافیت در تهیه، تصویب و اجرای استانداردها توسط کلیه موسسات استاندارد منطقه‌ای، غیردولتی یا وابسته به دولت مرکزی یا دولت محلی می‌باشد. بنابر موافقت‌نامه موانع فنی فراراه تجارت، موسسات استاندارد دولت‌های مرکزی مسئول قبول و انطباق با مقررات ناظر بر حسن انجام کار هستند. به نظر می‌رسد مسول اجرای آن در کشور ما موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی می‌باشد. اما هنوز آمادگی‌های لازم جهت رعایت اصول تعیین شده در موافقت‌نامه را دارا نبوده و لازم است برنامه‌ریزی‌های بلندمدت جهت کسب آمادگی‌های لازم صورت گیرد.</p>	

براساس بررسی‌های صورت گرفته، در حال حاضر در بخش اقدامات فنی فراروی تجارت از استانداردهای ملی استفاده می‌شود. هر چند از این استانداردها تحت نام ملی یاد می‌شود اما اکثریت قریب به اتفاق آنها دارای یک منبع بین‌المللی می‌باشند که در اکثر موارد استاندارد ایزو می‌باشد. شایان ذکر است ایزو یک موسسه بین‌المللی تعیین استاندارد متشکل از نمایندگان موسسات استانداردسازی ملی است. این سازمان، یک سازمان غیر دولتی است که به صورتی گسترده به وضع استانداردهای کلی و جزئی در رابطه با هماهنگ کردن استانداردهای متفاوت جهانی می‌پردازد. در عمل ایزو به صورت یک کنسرسیوم با ارتباطات قوی با دولت‌ها فعالیت می‌کند. این مؤسسه انواع استانداردهای تجاری و صنعتی جهانی را تعیین می‌نماید. مرکز این موسسه در ژنو سوئیس قرار دارد. سازمان بین‌المللی استانداردسازی، با وجود این که یک سازمان غیردولتی است اما به دلیل این که استانداردهای این موسسه تبدیل به قوانین می‌گردد از بیشتر سازمان‌های غیردولتی قدرتمندتر می‌باشد. امروزه نزدیک به ۱۵۷ کشور در این سازمان به عضویت درآمده‌اند که ایران نیز یکی از همین اعضاست.

براین اساس و به دلیل عضویت ایران در این سازمان بین‌المللی می‌توان استانداردهای مذکور را استاندارد بین‌المللی نیز تلقی نمود که از لحاظ موافقت‌نامه اقدامات فنی فراروی تجارت ایران را با مشکلی مواجه نمی‌سازد.

ملاحظات در خصوص فرایند مجوزدهی و استانداردها

در صفحات قبل در خصوص وضعیت موجود به کار گرفته شده در رویه‌های مجوزدهی فعلی همچنین دیدگاه نظام استاندارد در قبال کالاهای مختلف توضیحاتی ارائه شد. در ادامه در جدول زیر دیدگاه‌های بین‌المللی در قبال رفتارهای به کار گرفته شده و پیشنهادی در نظام مجوزدهی با توجه به وضعیت موجود در کشور توضیح داده می‌شود:

جدول. انتظارات بین‌المللی در قبال رفتارهای به کار گرفته شده یا پیشنهادی

در نظام استاندارد

وضعیت ملی موجود	انتظارات بین‌المللی
بنابر مطالعات انجام شده تا کنون تبعیضی میان کشورهای مختلف از نظر کنترل و نظارت بر رعایت استاندارد کالاهای وارداتی اعمال نشده است.	رعایت اصل دولت کامله الوداد: محصولات تمامی کشورها در موقعیت برابر قرار گیرند و تبعیض از نظر مقررات تجاری مابین کشورها اجرا نگردد.
هرچند اجبار کالاهای وارداتی به رعایت استانداردهای بین‌المللی یا حتی فراتر از آن از نظر حقوق بین‌الملل بدون اشکال به نظر می‌رسد اما باید به این نکته اساسی توجه کرد که تولیدکنندگان داخلی نیز توان رعایت و اعمال این استانداردهای سخت‌گیرانه را داشته باشند.	رعایت اصل رفتار ملی: کشورها با محصولات وارداتی که با پرداخت عوارض گمرکی و هزینه‌های دیگر از مرز عبور کرده وارد بازار داخلی می‌گردند، رفتاری اعمال کنند که نامطلوبتر از رفتار اعمال شده با کالاهای داخلی نباشد. (کالاهای وارداتی با کالاهای تولید شده در داخل در موقعیت برابر قرار گیرند.)
در نهادهای مختلف از نظر انتشار کلیه قوانین و مقررات اطلاع‌رسانی‌های لازم صورت می‌گیرد. به علاوه که معیارهای پذیرش اشخاص حقیقی و حقوقی، کالاهای مشمول و مواردی از این دست در این نهادها اطلاع‌رسانی شده است. البته این اطلاع‌رسانی‌ها در حال حاضر در بعد ملی انجام شده است و لازم است جهت کسب آمادگی‌های کافی برای پاسخگویی در بعد بین‌المللی برنامه‌ریزی‌های بلندمدت در نهادهای مختلف انجام شود.	شفافیت و ساده‌سازی در بیان قوانین اعمال شده (مشخص بودن جزئیات استاندارد اعمال شده و پرهیز از مبهم‌گویی و کلی‌گویی، انتشار مقررات مرتبط، تعیین مسئول اطلاع‌دهی، ایجاد واحد پاسخگو)
شاید به دقت نتوان در خصوص کاربرد یکسان منصفانه و عادلانه رویه‌های موجود نظر داد، زیرا مساله چشم‌پوشی از اشتباهات پیش آمده در اسناد، ارزش و حجم می‌تواند تا حدودی به نظرات کارشناس بررسی‌کننده پرونده وابسته باشد.	کاربرد یکسان، منصفانه و عادلانه مقررات (چشم‌پوشی از اشتباهات جزئی، منع جریمه‌های سنگین به خاطر اشتباه در اسناد، قبول تغییرات غیر عمده در ارزش، حجم و وزن)

وضعیت ملی موجود	انتظارات بین‌المللی
<p>واردکنندگان از نظر در اختیار داشتن فرصت کافی برای پرکردن فرم‌ها در نهادها مختلف در مضیقه قرار نگرفته‌اند و در همه موارد از فرصت معقول و کافی برای ارائه اطلاعات برخوردارند. همچنین دلایل رد تقاضای آنها به صورت کتبی به واردکننده اطلاع داده می‌شود.</p> <p>در خصوص رجوع واردکنندگان به ارکان اداری مختلف در اکثر موارد واردکننده تنها به یک رکن اداری مراجعه می‌نماید غیر از مواردی که به دلیل برخورداری کالا از ویژگی‌های چندبعدی یک نهاد برای تایید صلاحیت آن کافی نیست. مثلاً در برخی موارد کالا ملزم به دریافت مجوز از سازمان انرژی اتمی است همچنین به دلیل برخورداری از خصوصیات بهداشتی لازم است صلاحیت آن از سوی وزات بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز تایید شود.</p>	<p>سادگی فرم‌ها و رویه‌ها (فرصت معقول برای تنظیم و تسلیم آنها (حداقل ۲۱ روز) و عدم درخواست اطلاعات غیر لازم، رجوع به یک رکن اداری (حداکثر ۳ رکن)، فرصت مشورت و اظهارنظر کتبی)</p>
<p>اصولاً هدف ارائه مجوز در نهادهای مختلف رعایت ضوابط فنی و سلامتی یا مطابقت با اصول فرهنگی، اخلاقی و امنیتی کشور است و در هیچ یک از موارد مجوزها با هدف ایجاد اثرات محدودکننده تجاری طراحی نشده‌اند.</p> <p>صرفاً تسلیم درخواست در نهاد مرتبط کافی نیست بلکه لازم است کلیه مدارک و ضوابط تعیین شده نیز رعایت شده باشد. در اکثر موارد درخواست‌ها در حداقل زمان ممکن که کمتر از ۱۰ روز کاری می‌باشد مورد موافقت قرار می‌گیرد. این موضوع به شرط تکمیل کلیه مدارک و ضوابط است که ممکن است تکمیل آنها چندماه نیز به طول بیانجامد ضمن آنکه تکمیل مدارک تا حدود زیادی به خود متقاضی وابسته است و نهادهای مرتبط مسولیتی در این خصوص ندارند.</p> <p>ارائه مجوزها در برخی موارد به کلیه دارندگان کارت بازرگانی صورت می‌گیرد و در مواردی دیگر صرفاً برای شخصیت‌های حقوقی که فعالیت مرتبط در اساسنامه آنها ذکر شده باشد امکان‌پذیر است. موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران کالا را از نظر معیارهای تعیین شده بررسی نموده و ارتباطی با نوع شخصیت واردکننده برقرار نمی‌کند.</p>	<p>الزامات حاکم بر مجوزهای ورود:</p> <p>به گونه‌ای اجرا شود که اثر محدودکننده تجاری نداشته باشد.</p> <p>فورا و حداکثر ظرف ۱۰ روز پس از تسلیم درخواست مورد موافقت قرار گیرد.</p> <p>به شرط رعایت الزامات حقوقی، کلیه اشخاص، واجد شرایط برای دریافت مجوز باشند.</p>
<p>در نهادهای مختلف در برخی موارد از استانداردهای بین‌المللی و در برخی موارد از استانداردهای ملی استفاده شده است. بنابراین لازم است در مواردی که از استانداردهای ملی استفاده شده است این استانداردها مبتنی بر اصول علمی باشد که البته می‌توان مدعی شد همینطور است و استانداردها بر اساس اصول علمی اخذ شده‌اند اما لازم است در مواردی که کشوری با وجود استانداردهای بین‌المللی از آنها استفاده ننماید و به اتخاذ استاندارد خاص برای</p>	<p>ارزیابی خطر در صورت اتخاذ استانداردهایی فراتر از حد بین‌المللی (در صورتیکه از استانداردهای بین‌المللی استفاده ننمایند لازم است اقدامات اتخاذ شده آنها مبتنی بر اصول علمی و ارزیابی خطر باشد)</p>

انتظارات بین‌المللی	وضعیت ملی موجود
	خود مبادرت نماید در این صورت باید دلایل این کار و مبنای علمی استاندارد ملی خود را ذکر نماید.

ماخذ: نتایج مطالعه

۱-۱-۵- تدابیر بهداشتی و بهداشت نباتی (SPS)، از جمله تدابیر اتخاذ شده در مورد واردات

اخذ مجوز برای واردات نباتات: مطابق قانون حفظ نباتات کشور (مصوب ۱۳۴۶) وارد کردن هرگونه نبات و قسمتهای نباتی و همچنین ورود و ساخت و تبدیل و بسته‌بندی و توزیع و صدور کلیه سموم دفع آفات و بیماریهای نباتی و هورمونهای نباتی و علف‌کشها مستلزم اخذ پروانه قبلی از وزارت کشاورزی است.

میزان مصرف سموم نباتی و ممنوعیت عرضه محصولات مسموم: با توجه به عضویت جمهوری اسلامی ایران در کنوانسیون بین‌المللی حفظ نباتات، سازمان حفظ نباتات بر اساس مفاد این کنوانسیون و استانداردهای آن موازین بهداشت گیاهی خاصی را برای واردات، صادرات و ترانزیت محموله‌های کشاورزی اعمال می‌نماید. در همین رابطه، مطابق بند و ماده ۳۴ قانون برنامه پنجم توسعه، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است با همکاری وزارت جهاد کشاورزی مقدار مصرف مجاز سموم و کودهای شیمیایی برای تولید محصولات باغی و کشاورزی را مشخص نماید و عرضه محصولاتی را که به صورت غیرمجاز از سموم و کودهای شیمیایی استفاده کرده‌اند، ممنوع نماید.

واردات و صادرات دام و فرآورده‌های دامی: مطابق قانون سازمان دامپزشکی کشور (مصوب ۱۳۵۰)، کنترل بهداشتی ورود و خروج دام و فرآورده‌های خام دامی و نظارت در نقل و انتقال آنها و صدور گواهی بهداشتی برای صادرات این اقلام، اظهار نظر و نظارت در مورد ساخت، ورود و صدور و فروش انواع دارو، واکسن، سرم و مواد بیولوژیکی مخصوص دام، به عهده سازمان دامپزشکی می‌باشد.

واردات و صادرات مواد غذایی، بهداشتی و آرایشی: مطابق قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی (مصوب ۱۳۴۶)، ترخیص مواد غذایی یا بهداشتی یا آرایشی از گمرک مستلزم تحصیل پروانه ورود از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است. تحصیل مجوز ترخیص فرآورده‌های غذایی و آرایشی و بهداشتی مستلزم اثبات سلامت این فرآورده‌ها توسط واردکنندگان آنها بوده و صدور مجوز مورد اشاره بعد از ثبت تولیدکننده و فرآورده در وزارت بهداشت و طبعاً به شرط رعایت استانداردهای اجباری مشمول مواد غذایی انجام خواهد شد.

واردات دارو و لوازم پزشکی: مطابق قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی (مصوب ۱۳۳۴) ورود هر نوع دارو و فرآورده بیولوژیک و ترخیص آنها از گمرک و همچنین ساخت هر نوع دارو یا فرآورده بیولوژیک و عرضه و فروش آنها در داخل کشور و یا صدور آن به خارج از کشور مستلزم اجازه قبلی و اخذ پروانه و یا مجوز لازم از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشد. ورود، تولید، تجویز و عرضه دارو در قالب فهرست داروهای مجاز کشور صورت می‌گیرد. این فهرست توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اعلام می‌گردد. شورای بررسی و تدوین داروهای کشور مسئولیت بررسی، بازنگری، اضافه و حذف اقلام فهرست داروهای مجاز کشور را بر عهده خواهد داشت. علاوه بر این، ساخت و یا ورود هر نوع مواد و ملزومات مصرفی تجهیزات پزشکی و دندانپزشکی و یا مواد اولیه و بسته‌بندی آنها که لیست آنها از طرف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اعلام می‌شود باید با اجازه قبلی و موافقت وزارت مزبور انجام گیرد. در شرایط فعلی، صدور مجوز ترخیص فرآورده‌های دارویی منوط به تأیید سلامت و کیفیت محصول و پذیرش کامل مسئولیت آنها توسط تولیدکننده خارجی ثبت‌شده در وزارت بهداشت و نماینده رسمی و انحصاری آن شرکت که مسئولیت واردات را برعهده دارد، می‌باشد. شایان ذکر است که رعایت استانداردهای اجباری برای لوازم مهندسی پزشکی و سایر مواردی که مشمول این گونه استانداردها می‌باشند نیز ضرورت دارد.

لازم به توضیح است که مسئولیت تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی و نظارت بر اجرای استانداردهای کالا به استثناء دارو که بر عهده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشد، صرفاً بر عهده سازمان ملی استاندارد ایران خواهد بود. در نهایت باید ذکر نمود که جمهوری اسلامی ایران عضو کنوانسیونها و سازمانهای بین‌المللی مختلف مرتبط با تدابیر بهداشتی و بهداشت نباتی می‌باشد که از آن میان می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- سازمان بیماری‌های واگیردار حیوانی (OIE)
- کنوانسیون بین‌المللی حفظ نباتات (IPPC)
- کنوانسیون بازل در باره کنترل نقل و انتقالات بیرون‌مرزی پسماندهای زیان‌بخش
- کمیسیون کدکس و تشکیل کمیته ملی کدکس در کشور
- کنوانسیون PIC (Prior Informed Consent) به عنوان بخشی از کنوانسیون روتردام در خصوص تولید و تجارت مواد شیمیایی خطرناک.
- کنوانسیون بین‌المللی استکهلم (POPS) در خصوص آلاینده‌های آلی مقاوم.

- پروتکل مونترال در خصوص استفاده از جایگزین‌های گاز متیل بروماید در عملیات آفت‌زدایی محصولات کشاورزی، خاک و ساختمانها و تأسیسات اضافه گردد.

در راستای شناسایی اقدامات و ساز و کارهای عملی که لازم است پیشاپیش انجام شود، در ابتدا موافقت‌نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی به عنوان اصلی‌ترین سند موجود در این خصوص مطالعه و بررسی گردید و الزامات و تعهداتی که بدون تردید پس از پذیرش موافقت‌نامه رعایت آنها تبدیل به یک تعهد ملی می‌گردد استخراج گردید. جدول زیر بیانگر تعهدات ملی ایجاد شده ناشی از موافقت‌نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی است.^۴

جدول ۸-Error! No text of specified style in document. تعهدات ملی ایجاد شده براساس موافقت‌نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی

ماده	خلاصه ماده
ماده ۱: مقررات عمومی	این موافقت‌نامه در مورد تمام اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی اعمال می‌شود که ممکن است به طور مستقیم یا غیر مستقیم تجارت بین‌الملل را تحت تأثیر قرار دهند. این اقدامات مطابق با مقررات این موافقت‌نامه تنظیم و اعمال خواهد شد. از لحاظ این موافقت‌نامه تعاریف ارائه شده در ضمیمه (الف) به کار خواهد رفت.
ماده ۲: حقوق و تعهدات اساسی	اعضا تضمین خواهند کرد اقدام بهداشتی و بهداشت گیاهی فقط در حد لازم برای حفاظت از حیات یا بهداشت انسان، حیوان یا گیاه اعمال شود، بر اصول علمی مبتنی باشد و بدون دلایل علمی کافی حفظ نشود.
ماده ۳: هماهنگی	اعضا اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی خود را بر استانداردها، دستورالعمل‌ها یا توصیه‌های بین‌المللی موجود مبتنی خواهند کرد مگر آنکه در این موافقت‌نامه و بخصوص در بند ۳ به نحو دیگری مقرر شده باشد. اعضا ممکن است اقدامات بهداشتی یا بهداشت گیاهی‌ای را ارائه یا حفظ کنند که به سطح حفاظت بهداشتی یا بهداشت گیاهی بالاتری در قیاس با اقدامات مبتنی بر استانداردها، دستورالعمل‌ها یا توصیه‌های بین‌المللی منجر شود مشروط بر اینکه توجیه علمی وجود داشته باشد یا با توجه به سطح حفاظت بهداشتی و بهداشت گیاهی، یک عضو آن را طبق مقررات مربوط ماده ۵ مناسب تشخیص دهد. (از لحاظ بند ۳ ماده ۳، در صورتی توجیه علمی وجود دارد که یک عضو بر مبنای بررسی و ارزیابی اطلاعات علمی موجود مطابق با مقررات مرتبط این موافقت‌نامه، تشخیص دهد که استانداردها، دستورالعمل‌ها یا توصیه‌های بین‌المللی مربوطه برای رسیدن به سطح مناسب حفاظت بهداشتی یا بهداشت گیاهی مورد نظر آن عضو کافی نیست).
ماده ۸: رویه‌های کنترل، بازرسی و تصویب	اعضا در اعمال رویه‌های کنترل، بازرسی و تصویب، از جمله نظام‌های ملی برای تصویب استفاده از افزودنیها یا برای تعیین حد قابل اغماض آلودگی‌های مواد غذایی، نوشابه‌ها یا خوراک دام مقررات ضمیمه (ج) را مراعات نموده یا به نحو دیگر تضمین خواهند کرد که رویه‌هایشان با مقررات این موافقت‌نامه مغایرت نداشته باشد.

ماده	خلاصه ماده
ماده ۱۲ تشکیلات	<p>بدینوسیله کمیته اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی تشکیل می‌گردد تا مجمعی منظم برای مشورتها به وجود آید. این کمیته به وظایف لازم برای اجرای مقررات این موافقت‌نامه و پیشبرد اهداف آن، بخصوص در رابطه با هماهنگی، عمل خواهد کرد.</p> <p>کمیته رویه‌ای برای نظارت بر فرایند هماهنگی بین‌المللی و استفاده از استانداردها، دستورالعمل‌ها یا توصیه‌های بین‌المللی به وجود خواهد آورد. به این منظور کمیته همراه با سازمانهای بین‌المللی مربوط فهرستی از استانداردها، دستورالعمل‌ها یا توصیه‌های بین‌المللی مربوط به اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی را که به تشخیص کمیته دارای اثر تجاری عمده هستند، تنظیم خواهد کرد. این فهرست باید شامل توضیح اعضا در مورد اینکه استانداردها، دستورالعمل‌ها یا توصیه‌های بین‌المللی به عنوان شرایط واردات آنها به کار می‌روند یا بر مبنای آن محصولات وارداتی منطبق با این استانداردها می‌توانند به بازارهای آنها وارد شوند، باشد. برای مواردی که یک عضو از استاندارد، دستورالعمل یا توصیه بین‌المللی به عنوان شرط واردات استفاده نمی‌کند، عضو مزبور باید دلیل این کار و بخصوص این نکته که آیا استاندارد مذکور را به حد مکفی دقیق نمی‌داند تا سطح مناسب حمایت بهداشتی یا بهداشت گیاهی را فراهم آورد ارائه نماید.</p>

ماخذ: طارم‌سری، ۱۳۸۵

با تامل در جدول فوق به نظر می‌آید در ابتدا لازم است تا اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی شناسایی و مشخص شوند تا بتوان در خصوص حفظ یا حذف آنها براساس دلایل و مدارک علمی و معقول تصمیم‌گیری کرده و اقدام نمود. در ادامه پس از معرفی انواع کالاهایی که اقدام بهداشتی و بهداشت گیاهی در خصوص آنها صورت گرفته است، دسته‌بندی‌هایی با عنوان‌های رویه‌های کنترل، بازرسی و تصویب در نهادهای مختلف، دستورالعمل‌ها و استانداردها ارائه شده است که به معرفی دقیق‌تر نوع اقدام صورت گرفته در آن نهاد می‌پردازد.

کالاهای تحت پوشش موافقت‌نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی

از لحاظ ضمیمه الف اقدام بهداشتی یا بهداشت گیاهی عبارتست از هرگونه اقدام به عمل آمده:

- (الف) برای حفاظت از حیات یا بهداشت حیوان یا گیاه در قلمروی یک عضو در مقابل خطرات ناشی از ورود، ایجاد یا شیوع آفات، بیماری‌ها، ارگانسیم‌های حامل بیماری یا عامل بیماری؛
- (ب) برای حفاظت از حیات یا بهداشت انسان یا حیوان در قلمروی یک عضو در مقابل خطرات ناشی از افزودنی‌ها، آلودگی‌ها، سموم یا ارگانسیم‌های مسبب بیماری در مواد غذایی، نوشابه‌ها یا خوراک دام؛
- (ج) برای حفاظت از حیات یا بهداشت انسان در قلمروی یک عضو در مقابل خطرات ناشی از بیماری‌هایی که حیوانات، گیاهان یا محصولات ناقل آنها هستند یا در مقابل ورود، ایجاد یا شیوع آفات؛ یا

(د) برای جلوگیری یا محدود نمودن خسارتی دیگر ناشی از ورود، ایجاد یا شیوع آفات در قلمروی یک عضو. در جداول؟؟ تا؟؟ پیوست، لیست کالاهای مشمول دستورالعمل‌های مختلف، همچنین کالاهای ملزم به اخذ مجوز از تک تک نهادهای ذیربط ارائه شده است.

رویه‌های کنترل، بازرسی و تصویب در نهادهای مختلف

براساس ضمیمه (ج) موافقت‌نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی اعضا درخصوص هر رویه کنترل، بازرسی و تصویب^۵ تضمین خواهند کرد که:

(الف) چنین رویه‌هایی بدون تأخیر غیر قابل قبول و با اعمال روشی در مورد محصولات وارداتی که در قیاس با محصولات مشابه داخلی نامساعدتر نباشد به عهده گرفته شده یا به انجام رسد؛

(ب) مدت زمان استاندارد لازم برای اعمال هر رویه، منتشر شده یا حسب درخواست متقاضیان دوره انتظار برای اعمال رویه اطلاع داده می‌شود. پس از دریافت یک درخواست، رکن ذیصلاح فوراً مواردی را که اسناد باید تکمیل گردند بررسی کرده و به گونه‌ای دقیق و کامل متقاضی را از تمامی نقایص مطلع گرداند؛ رکن ذیصلاح در اسرع وقت نتایج رویه را به گونه‌ای دقیق و کامل به متقاضی منتقل کند تا در صورت لزوم اقدامات اصلاحی امکان‌پذیر باشد؛ حتی وقتی درخواست دارای نقایصی باشد با خواست متقاضی، رکن ذیصلاح تا آنجا که عملی باشد طبق رویه مذکور اقدام کرده و متقاضی به مجرد درخواست، نسبت به سطح پیشرفت کار همراه با توضیح هر تأخیری مطلع گردد؛

(ج) درخواست‌های اطلاعاتی به آنچه برای رویه‌های مناسب کنترل، بازرسی و تصویب از جمله برای تصویب استفاده از افزودنی‌ها یا برای تعیین حدقابل اغماض آلودگی‌ها در مواد غذایی، نوشابه‌ها یا خوراک دام، ضروری است محدود گردد؛

(د) محرمانه بودن اطلاعات مربوط به محصول وارداتی که در رابطه با کنترل، بازرسی یا تصویب حاصل یا ارایه شده باشد، به طریقی که در قیاس با محصولات داخلی نامساعدتر نباشد و به روشی که منافع مشروع تجاری مورد حمایت قرار گیرد مراعات شود،

(ه) هرگونه درخواست‌هایی برای کنترل، بازرسی و تصویب نمونه‌های خاص از یک محصول به آنچه معقول و لازم است محدود گردد؛

۵- رویه‌های کنترل، بازرسی و تصویب در ضمن شامل رویه‌های نمونه‌برداری، آزمایش و گواهی نیز می‌باشد.

(و) هرگونه هزینه وضع شده برای رویه‌ها در خصوص محصولات وارداتی، معادل با هرگونه هزینه اخذ شده از محصولات داخلی مشابه یا محصولات دیگر اعضا بوده و نباید از هزینه واقعی خدمت مربوط بیشتر باشد؛

(ز) برای ایجاد تسهیلات مورد استفاده در رویه‌ها و انتخاب نمونه‌های محصولات وارداتی باید ملاک‌هایی مشابه محصولات داخلی به کار رود تا زحمت متقاضیان، واردکنندگان، صادرکنندگان یا نمایندگان آنها به حداقل برسد؛

(ح) هرگاه مشخصات محصول پیرو کنترل و بازرسی آن با توجه به مقررات قابل اعمال تغییر داده شود، رویه برای محصول تغییر یافته به آنچه که برای تشخیص وجود یا عدم وجود اعتماد کافی مبنی بر اینکه محصول هنوز با مقررات مربوط مطابق است یا خیر محدود گردد؛ و

(ط) شیوه‌ای برای بررسی شکایات مربوط به اعمال رویه‌ها و انجام اقدام اصلاحی در شرایط وارد بودن شکایت به وجود آید.

چنانچه یک کشور واردکننده عضو نظامی را برای تصویب استفاده از افزودنی‌های خوراکی یا برای تعیین حد مجاز آلودگی‌ها در مواد غذایی، نوشابه‌ها یا خوراک دام دایر نماید که طی آن بدلیل عدم وجود مصوبه، دسترسی به بازارهای داخلی آن عضو برای محصولات ممنوع یا محدود شود، کشور واردکننده عضو، استفاده از استاندارد بین‌المللی مربوط را به عنوان مبنای دسترسی مدنظر قرار خواهد داد تا آنکه تصمیم‌نهایی گرفته شود.

در ادامه مطالعه رویه‌های شناسایی شده در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان دامپزشکی، سازمان حفظ نباتات و سازمان حفاظت محیط زیست معرفی شده و توضیح داده می‌شوند.

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

به موجب ماده ۱۶ قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۴۶ ترخیص مواد غذایی یا آرایشی یا بهداشتی از گمرک به هر شکل و کیفیت به منظور بازرگانی یا تبلیغاتی با رعایت مقررات عمومی علاوه بر دارا بودن گواهی بهداشتی و قابلیت مصرف از کشور مبدا مستلزم تحصیل پروانه ورود از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است و واردکننده نیز مکلف است برای تحصیل پروانه مزبور فهرست مواد و همچنین موادی که برای نگهداری به آنها اضافه شده به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تسلیم نماید. (قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی ، ۱۳۸۹)

در حال حاضر اجرای مفاد این قانون از طریق اداره کل نظارت بر مواد غذایی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی انجام می‌شود. این اداره دارای سه زیربخش اصلی اداره مواد غذایی و آشامیدنی، اداره آرایشی و بهداشتی و اداره دارو می‌باشد که در ادامه هر کدام توضیح داده می‌شوند:

اداره مواد غذایی و آشامیدنی

یکی از مجموعه‌های تابعه اداره کل نظارت بر مواد غذایی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی می‌باشد. وظیفه اصلی این اداره نظارت بر تولید، کنترل، صدور مجوزهای بهداشتی محصولات غذایی و آشامیدنی تولید داخل و وارداتی به منظور اطمینان از کیفیت و ایمنی و سلامت محصول مطابق با معیارهای ملی مصوب و ضوابط جاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشد. فعالیت این واحد بر اساس قوانین، آئین نامه و دستورالعمل‌های نظارت بر مواد خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی مصوب ۲۶ تیرماه ۱۳۴۶ و دستورالعمل‌های اجرایی مصوب سال ۱۳۸۷ صورت می‌پذیرد. ضوابط و مقررات داخلی در چارچوب این قانون و به موازات سایر ضوابط و مقررات داخلی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تهیه و اجراء می‌گردد. فعالیت‌های اصلی این اداره عبارتند از: ثبت و بررسی محصولات وارداتی غذایی و آشامیدنی، ثبت و بررسی محصولات داخلی

اداره آرایشی و بهداشتی

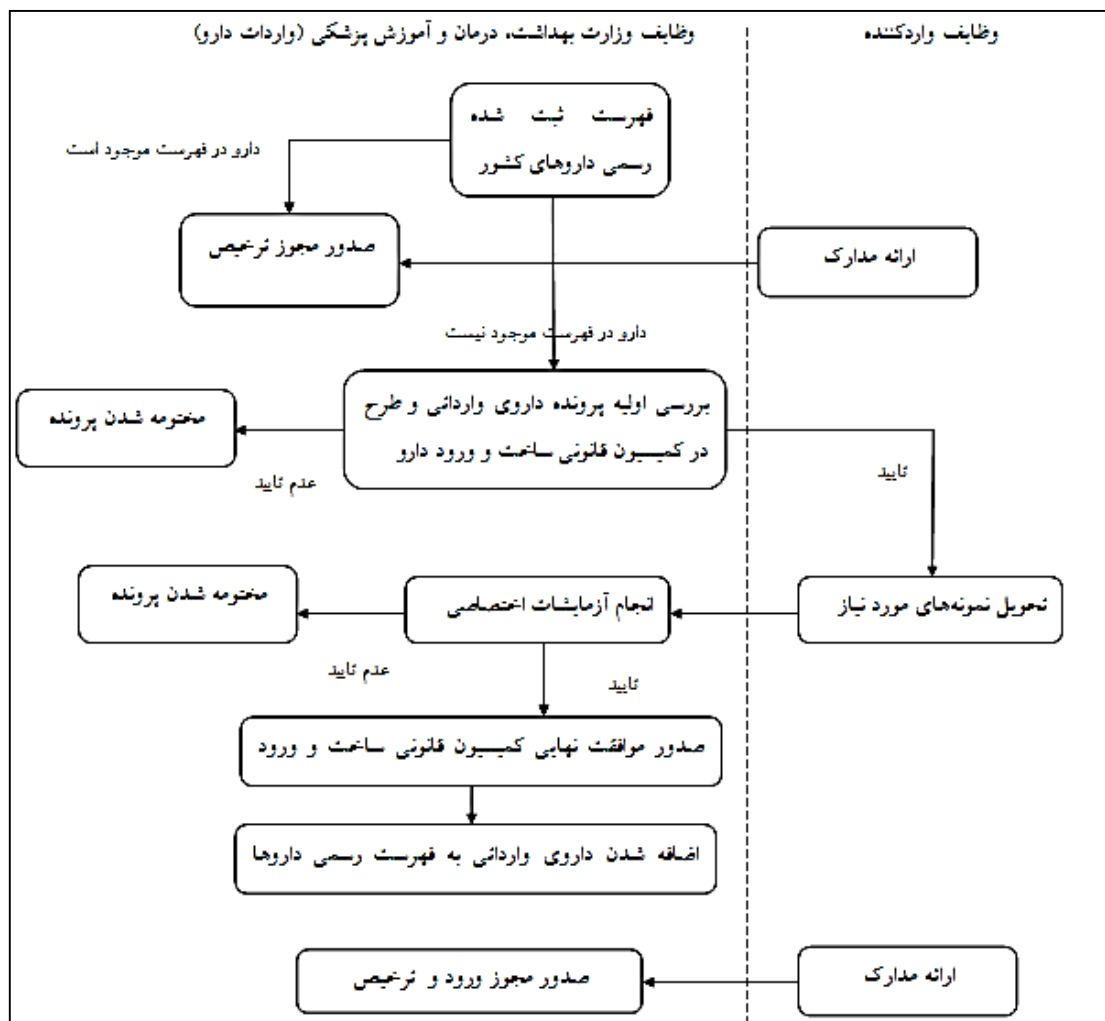
یکی از مجموعه‌های تابعه اداره کل نظارت بر مواد غذایی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی است. از جمله وظایف این اداره عبارتند از: اطمینان از استقرار نظام کیفیت در کارخانجات تولیدکننده محصولات آرایشی و بهداشتی تولید خارج از کشور و داخل کشور، ثبت محصولات آرایشی و بهداشتی و صدور پروانه‌های بهداشتی (جهت محصولات تولید خارج از کشور)، صدور مجوز گشایش و ترخیص جهت محصولات وارداتی، صدور مجوز مصرف جهت محصولات آرایشی و بهداشتی وارداتی، نمونه برداری از کالاهای وارداتی و ارسال به آزمایشگاه و ...

اداره دارو و مواد مخدر

اداره واردات - صادرات یکی از ادارات تابعه اداره کل نظارت بر امور دارو و مواد مخدر است. این اداره وظیفه ثبت اطلاعات واردات مواد اولیه، دارو و مکمل‌های غذایی، انجام امور بازرگانی، صدور مجوز ورود و ترخیص، بررسی کیفی فاکتور پروفرماهای مواد اولیه و دارو، صادرات دارو و مواد اولیه را بر عهده دارد. این اداره متشکل از دو واحد مجزا می‌باشد: واحد صادرات، واحد واردات. هدف اصلی این اداره مدیریت صادرات و واردات دارو و مواد اولیه با کیفیت مناسب و ایجاد بانک اطلاعاتی درخصوص میزان صادرات و واردات اقلام مذکور در کشور می‌باشد.

نمودار ۲-Error! No text of specified style in document. فرآیند مجوزدهی واردات در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

پزشکی (واردات دارو)

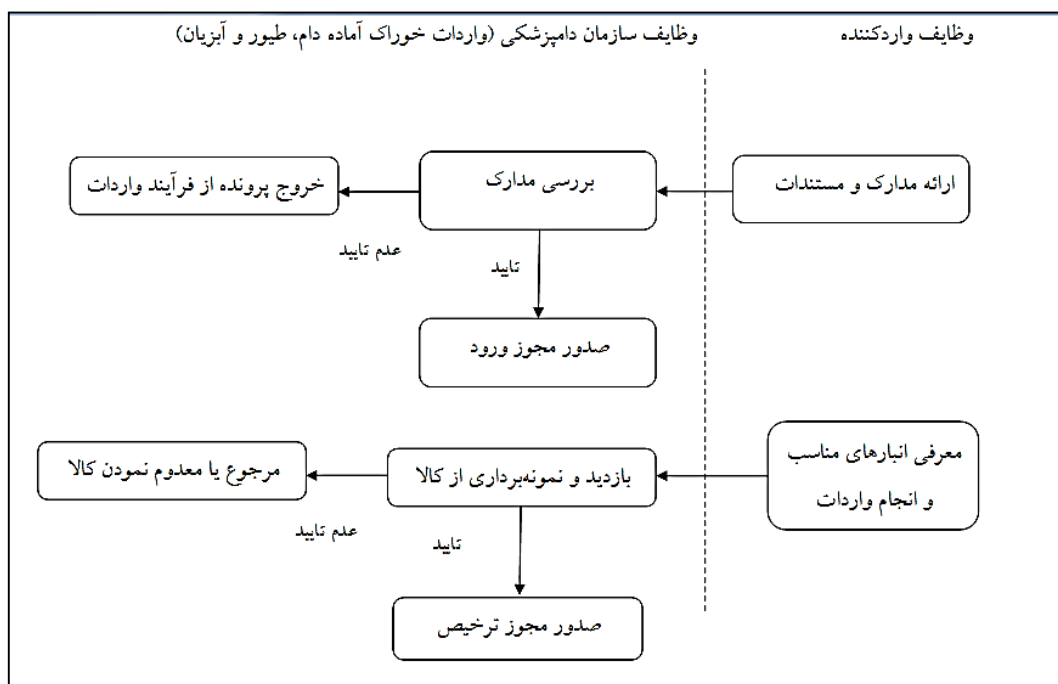


مدت زمان لازم جهت اجرای فرآیند: یک سال

سازمان دامپزشکی کشور

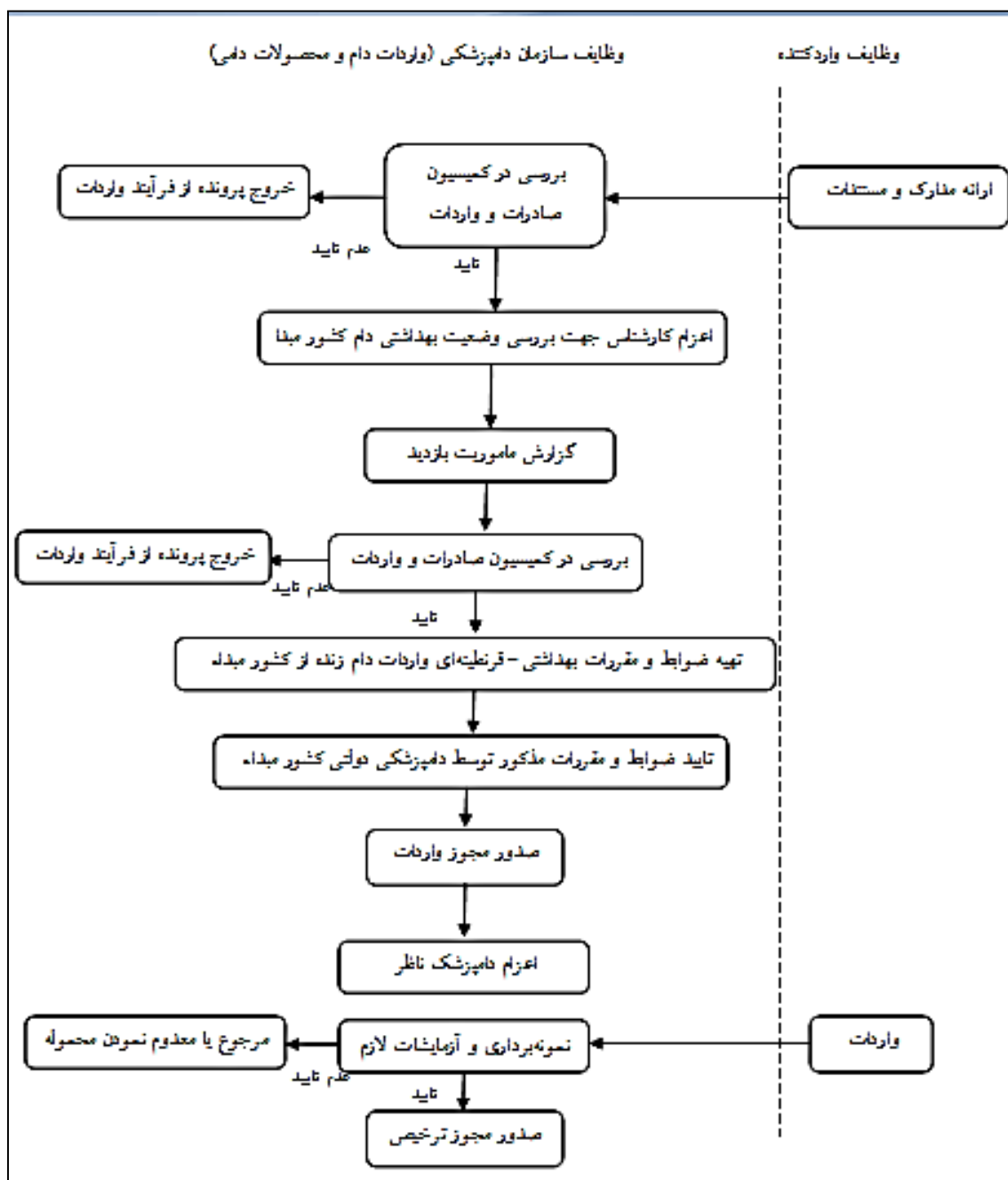
نمودارهای زیر فرآیند مجوزدهی واردات در سازمان دامپزشکی را به نمایش گذارده‌اند:

نمودار. ۳-Error! No text of specified style in document. فرآیند مجوزدهی واردات در سازمان دامپزشکی



مدت زمان لازم جهت اجرای فرآیند: سه ماه

نمودار ۴- فرآیند مجوزدهی واردات در سازمان دامپزشکی

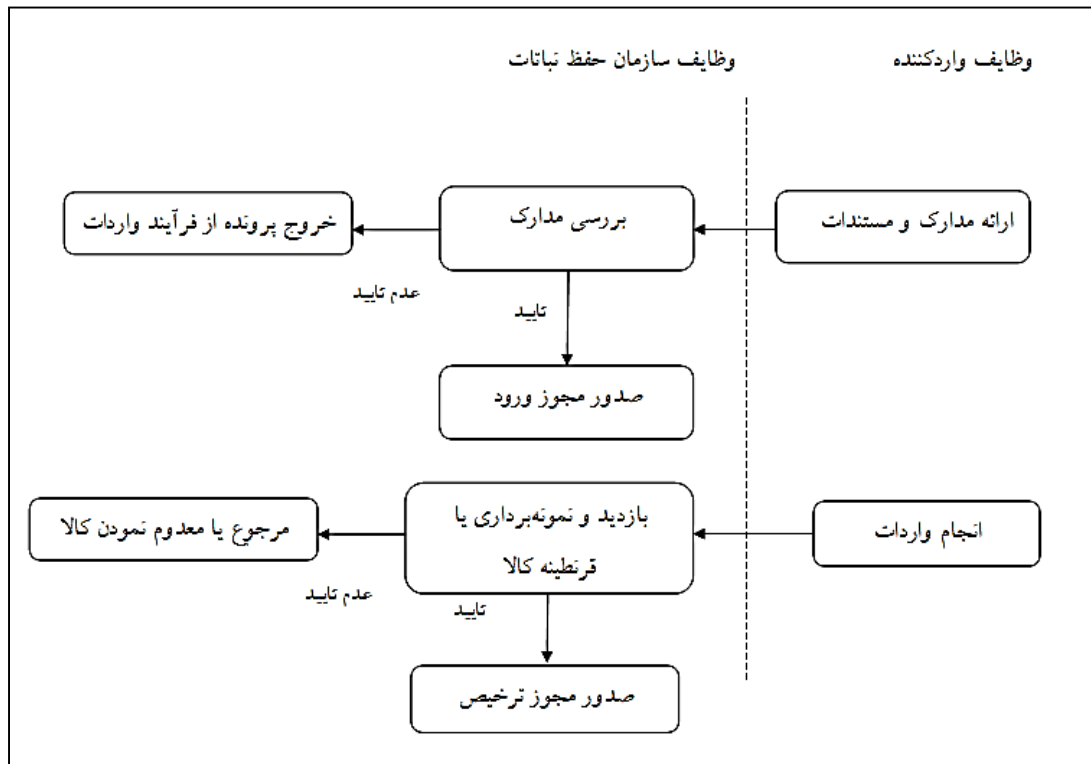


مدت زمان لازم جهت اجرای فرآیند: سه ماه

سازمان حفظ نباتات

نمودار زیر فرآیند مجوزدهی در سازمان حفظ نباتات را نشان می‌دهد:

نمودار 5-Error! No text of specified style in document. فرآیند مجوزدهی واردات در سازمان حفظ نباتات

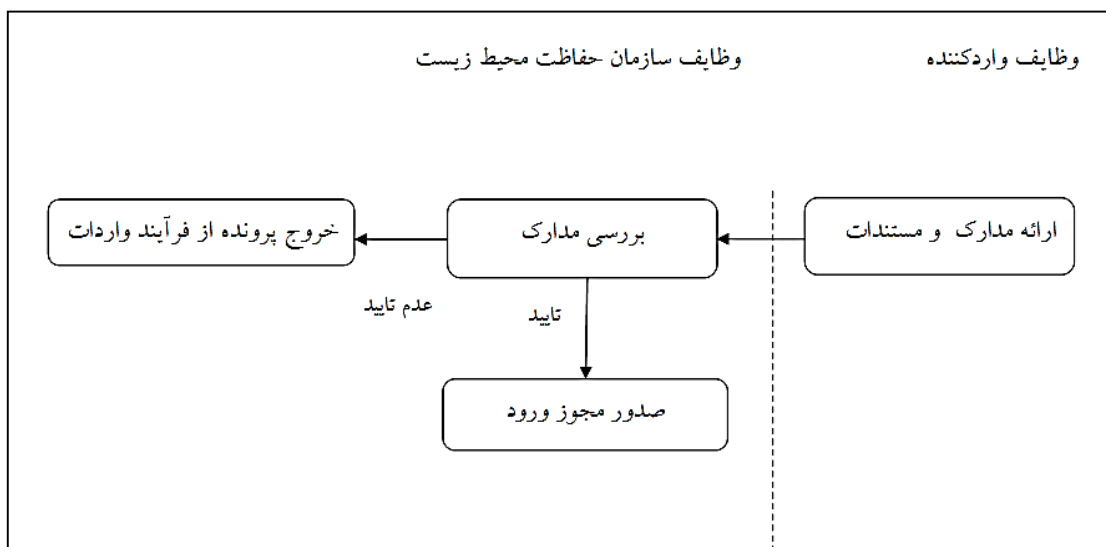


مدت زمان لازم جهت اجرای فرآیند: سه ماه

سازمان حفاظت محیط زیست

نمودار زیر فرآیند دریافت مجوز در سازمان حفاظت محیط زیست را نشان می دهد:

نمودار 6-Error! No text of specified style in document. فرآیند مجوزدهی واردات در سازمان حفاظت محیط زیست



مدت زمان لازم جهت اجرای فرآیند: یک ماه

دستورالعمل‌ها

موافقت‌نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی درخصوص استانداردها، دستورالعمل‌ها توصیه نموده است که:

(الف) درخصوص سلامت غذایی، استانداردها، دستورالعمل‌ها و توصیه‌های کمیسیون تنظیم مجموعه قوانین تغذیه درباره افزودنی‌های خوراکی، باقی‌مانده‌های داروهای دامپزشکی و آفت‌کش‌ها، آلودگی‌ها، روش‌های تجزیه و نمونه برداری و قوانین و دستورالعمل‌های مربوط به روش بهداشتی ارائه می‌گردد؛

(ب) درخصوص بهداشت حیوان و بیماری‌های حیوانی مسری به انسان، استانداردها، دستورالعمل‌ها و توصیه‌ها تحت نظارت دفتر بین‌المللی بیماری‌های واگیر دامی ارائه می‌گردد؛

(ج) درخصوص بهداشت گیاهی، استانداردها، دستورالعمل‌ها و توصیه‌ها تحت نظارت دبیرخانه کنوانسیون بین‌المللی حفظ گیاه با همکاری سازمان‌های منطقه‌ای فعال در چارچوب کنوانسیون بین‌المللی حفظ گیاه ارائه می‌گردد؛ و

(د) درخصوص موضوعاتی که تحت پوشش سازمان‌های فوق قرار نمی‌گیرند، استانداردها، دستورالعمل‌ها و توصیه‌های مناسبی توسط سایر سازمان‌های بین‌المللی ذیربط که به وسیله کمیته مشخص می‌شود و عضویت در آن برای تمام اعضا آزاد است اعلام می‌گردد.

قوانین و دستورالعمل‌های مرتبط با آنها را در نهادهایی که مجری انواع اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی هستند یعنی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان دامپزشکی، سازمان حفظ نباتات و سازمان حفاظت محیط زیست در جداول پیوست فصل ارائه شده است.

استانداردها

بنابر موافقت‌نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی به اعضا توصیه شده است تا در صورت امکان از استانداردهای بین‌المللی درخصوص انواع کالاها استفاده نمایند. شرح محصولات غذایی و کشاورزی مشمول استانداردهای اجباری، و نیز فهرست ۲۲۶ قلم مواد اولیه آرایشی، بهداشتی، ظروف و بسته‌بندی مشمول ماده ۱۶ قانون مواد خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی با ذکر استانداردهای ملی و بین‌المللی در جداول پیوست فصل ارائه شده است.

جدول زیر خلاصه‌ای از وضعیت ملی از منظر موافقت‌نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی را نشان می‌دهد:

گیاهی

تعریف و تحلیل	چهارچوب موافقت نامه
<p>هر گونه حفاظت به عمل آمده از:</p> <p>حیات یا بهداشت انسان و حیوان در برابر خطرات ناشی از افزودنی‌ها، آلودگی‌ها، سموم یا ارگانیسم‌های بیماری‌زا در مواد غذایی، نوشیدنی‌ها یا خوراک دام.</p> <p>حیات یا بهداشت انسان در برابر خطرات ناشی از ورود، ایجاد یا شیوع بیماری‌هایی که حیوانات، گیاهان یا محصولات ناقل آن هستند.</p> <p>حیات یا بهداشت حیوان و گیاه در برابر خطرات ناشی از ورود، ایجاد یا شیوع آفات، بیماری‌ها و ارگانیسم‌های عامل یا حامل بیماری.</p> <p>قلمرو کشور در برابر خسارات ناشی از ورود، ایجاد و شیوع آفات.</p>	<p>اهداف اصلی موافقت نامه</p>
<p>در حال حاضر مجوزهای اعطا شده از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان دامپزشکی کشور، سازمان حفظ نباتات و بخش منابع طبیعی سازمان حفاظت محیط زیست از نوع بهداشتی و بهداشت گیاهی هستند که به نظر می‌رسد هدف این نهادها از اعطای مجوز حفاظت از حیات یا بهداشت انسان و حیوان و گیاه است.</p>	<p>وضعیت موجود از منظر دستیابی به اهداف</p>
<p>شفافیت (انتشار مقررات، تعیین مسئول اطلاع‌دهی، ایجاد واحد پاسخگو)</p> <p>ارزیابی خطر (ارزیابی خطر، برآورد احتمال ورود، ایجاد یا شیوع آفت یا بیماری در قلمرو کشور واردکننده عضو و بررسی عواقب زیست‌شناختی و اقتصادی بالقوه آن و همچنین برآورد اثرات منفی ناشی از عوامل متعدد مربوط به غذاها و نوشیدنی‌ها و خوراک دام بر بهداشت انسان یا حیوان می‌باشد).</p> <p>هماهنگی (اعضا را نسبت به اتخاذ استانداردها، دستورالعمل‌ها یا توصیه‌های بین‌المللی موجود ترغیب می‌کند. در عین حال بر حق اعضا در اتخاذ اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی متفاوت و حتی با سطح حفاظت بالاتر نسبت به استانداردهای بین‌المللی صحه می‌گذارد، مشروط به اینکه توجیه علمی در مورد آنها وجود داشته یا متناسب با ارزیابی خطر انجام شده اتخاذ شده باشند).</p> <p>معادل بودن (پذیرش معادل بودن استانداردهای کشورهای عضو توسط همدیگر را توصیه نموده است).</p>	<p>اصول و مقررات</p>
<p>شفافیت:</p> <p>در خصوص اصل شفافیت می‌توان گفت هرچند کلیه قوانین و مقررات مربوطه منتشر شده و در دسترس همگان قرار دارد اما از آنجا که در صورت الحاق هر یک از نهادها به احتمال زیاد به عنوان مسول اطلاع‌دهی و واحد پاسخگو در خصوص محصولات تحت شمول خود عمل خواهند کرد این امر باید از هم اکنون در این نهادها نهادینه شود تا از هم اکنون در جهت کسب آمادگی‌های لازم تلاش نمایند زیرا در حال حاضر امکانات و آمادگی‌های کافی در آنها جهت انجام امور محموله وجود ندارد.</p>	<p>وضعیت موجود از منظر رعایت اصول و مقررات</p>

تعریف و تحلیل	چهارچوب موافقت‌نامه
<p>ارزیابی خطر:</p> <p>براساس موافقت‌نامه بهداشتی و بهداشت گیاهی کشورها در صورتیکه از استانداردهای بین‌المللی استفاده نمایند لازم است اقدامات اتخاذ شده آنها مبتنی بر اصول علمی و ارزیابی خطر باشد. در نهادهای مختلفی که به عنوان نهادهای به کار برنده اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی در کشور نام برده شدند در برخی موارد از استانداردهای بین‌المللی و در برخی موارد از استانداردهای ملی استفاده شده است. بنابراین لازم است در مواردی که از استانداردهای ملی استفاده شده است این استانداردها مبتنی بر اصول علمی باشد که البته می‌توان مدعی شد همینطور است و استاندارها بر اساس اصول علمی اخذ شده‌اند اما بنابر موافقت‌نامه بهداشتی و بهداشت گیاهی لازم است در مواردی که کشوری با وجود استانداردهای بین‌المللی از آنها استفاده ننماید و به اتخاذ استاندارد خاص برای خود مبادرت نماید در این صورت با درخواست هر عضوی باید دلایل این کار و مبنای علمی استاندارد ملی خود را ذکر نماید، بنابراین لازم است در نهادهای مختلف از هم اکنون به فکر اصلاح نظام استاندارد خود باشند و در مواردی که مقدور است از استانداردهای بین‌المللی استفاده نمایند و آمادگی‌های لازم جهت دفاع از استانداردهای ملی را نیز در خود ایجاد نمایند.</p> <p>همچنین درخصوص دو اصل هماهنگ‌سازی و معادل‌سازی نیز به نظر می‌رسد هنوز آمادگی‌های لازم در نهادهای مختلف وجود ندارد و از هم اکنون لازم است آمادگی‌ها و برنامه‌ریزی‌های لازم در این نهادها جهت پاسخگویی‌های آتی فراهم شود.</p>	

براساس بررسی‌های صورت گرفته، در حال حاضر در بخش اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی از استانداردهای ملی استفاده می‌شود. هر چند از این استانداردها تحت نام ملی یاد می‌شود اما اکثریت قریب به اتفاق آنها دارای یک منبع بین‌المللی می‌باشند که در اکثر موارد استاندارد ایزو می‌باشد.

همچنین، جمهوری اسلامی ایران عضو کنوانسیونها و سازمانهای بین‌المللی مختلف مرتبط با تدابیر بهداشتی و بهداشت نباتی می‌باشد. از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- سازمان بیماری‌های واگیردار حیوانی (OIE)
- کنوانسیون بین‌المللی حفظ نباتات (IPPC)
- کنوانسیون بازل در باره کنترل نقل و انتقالات بیرون مرزی پسماندهای زیان‌بخش
- کمیسیون کدکس و تشکیل کمیته ملی کدکس در کشور
- کنوانسیون PIC (Prior Informed Consent) به عنوان بخشی از کنوانسیون روتردام درخصوص تولید و تجارت مواد شیمیایی خطرناک.

- کنوانسیون بین‌المللی استکهلم (POPS) در خصوص آلاینده‌های آلی مقاوم.
- پروتکل مونترال در خصوص استفاده از جایگزین‌های گاز متیل بروماید در عملیات آفت‌زدایی محصولات کشاورزی، خاک و ساختمانها و تأسیسات اضافه گردد.

جمع بندی:

ایران از نظر اقدامات غیرتعرفه‌ای وضعیت نامناسبی دارد و جزو کشورهای بسته از نظر اقدامات غیرتعرفه‌ای محسوب می‌شود. در حال حاضر موانع غیرتعرفه‌ای کشور مشتمل بر مجموعه‌ای از ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های مقداری وارداتی و صادراتی، سهمیه‌بندی، محدودیت تخصیص ارز، وضع انواع مجوزها برای واردات و صادرات، اعطای انواع یارانه بویژه یارانه‌های صادراتی، استانداردها و الزامات فنی داخلی، بازرسی پیش از حمل^۶ و ... می‌باشد. براساس گزارش مجمع جهانی اقتصاد که تحت عنوان گزارش جهانی توانمندسازی تجاری^۷ (GETR) در سال ۲۰۰۶ انتشار یافته است، عمده موانع غیرتعرفه‌ای ایران در حوزه واردات شامل رویه‌های پیچیده و مزاحم واردات، استانداردها و الزامات فنی داخلی، بالا بودن هزینه‌ها و تأخیر بیش از معمول در حمل‌ونقل بین‌المللی، بالا بودن هزینه‌ها و تأخیر بیش از معمول در حمل‌ونقل داخلی و فراهم نبودن زیرساخت‌های ارتباطات (اینترنت، سوئیفت و ...) می‌باشد که عدم شفافیت محیط تجاری و بهره‌مندی برخی فعالان اقتصادی از رانت و بروز فساد در صحنه اقتصادی کشور را موجب شده است. در حال حاضر تعداد متعددی از دستگاه‌های دولتی، نهادها و سازمان‌ها در صدور مجوزها و فرایندهای مختلف صادرات و واردات دخیل هستند که در مجموع با بار کردن حجم قابل توجهی از اقدامات غیرتعرفه‌ای باعث طولانی‌تر شدن زمان، افزایش هزینه‌ها و کاهش کارایی فعالیت‌های تجاری کشور می‌شود. از مهمترین ملاحظات این حوزه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- موانع غیرتعرفه‌ای تأثیر منفی بر تقاضای واردات هر سه گروه کالاهای مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای داشته است. همچنین، گروه کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای بیشترین تأثیر را از تغییر موانع غیرتعرفه‌ای می‌پذیرد.^۸

۶. جمهوری اسلامی ایران از جمله کشورهایی است که ورود اقلام و کالاها به کشور را منوط به انجام بازرسی پیش از حمل توسط یکی از مؤسسات و شرکت‌های بازرسی تأیید صلاحیت شده نموده است.

۷. Global Enabling Trade Report

۸. می‌توان انتظار داشت که در فرآیند آزادسازی تجاری و کاهش موانع غیرتعرفه‌ای، واردات کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای افزایش بیشتری پیدا کرده و باعث رونق صنایع وابسته به این دو گروه از کالاهای وارداتی گردد.

- موانع غیر تعرفه‌ای سهم و اهمیت بیشتری در تجارت محصولات کشاورزی ایران در مقایسه با سایر محصولات دارد.
- از آنجاکه نرخ ارز نقش مهمی در حمایت یا عدم‌حمایت دارد، لازم است برای ایجاد رژیم حمایتی مناسب، نظام تک‌نرخ‌ی ارز ایجاد و از ثبات کافی برخوردار شود.
- در حال حاضر، در رژیم تجاری جمهوری اسلامی ایران مرجع صدور گواهی‌های مربوط به مبدأ کالا، اتاق بازرگانی صنایع و معادن و کشاورزی ایران است.